

UTJECAJ TURIZMA NA RAST I RAZVOJ CRIKVENIČKE RIVIJERE

Trupeljak, Ivana

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Karlovac University of Applied Sciences / Veleučilište u Karlovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:128:099044>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-13**

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
Karlovac University of Applied Sciences

Repository / Repozitorij:

[Repository of Karlovac University of Applied Sciences - Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

Veleučilište u Karlovcu
Stručni studij Ugostiteljstva

UTJECAJ TURIZMA NA RAST I RAZVOJ CRIKVENIČKE RIVIJERE

Završni rad

Veleučilište u Karlovcu
Stručni studij Ugostiteljstva

UTJECAJ TURIZMA NA RAST I RAZVOJ CRIKVENIČKE RIVIJERE

Završni rad

Student: Ivana Trupeljak

Mentor: dr. sc. Draženka Birkić , v. pred.

Karlovac, Lipanj, 2020.

SAŽETAK

Ovaj završni rad obrađuje Crikveničku rivijeru kao turističku destinaciju u kojoj iz godine u godinu raste i razvija se turizam i turistički promet. Turizam kao takav uz niz blagodati nosi i niz problema, gdje se jedan dio tih problema vrlo intenzivno manifestira na samom turističkom resursu i prostoru. Crikvenička rivijera je vrlo atraktivna turistička destinacija, prvenstveno zahvaljujući svom geografskom položaju, ugodnoj klimi te ljekovitih svojstava čistog i nezagađenog zraka i mora. Osim zdravstvenog, na području Rivijere uspješno se razvijaju a kupališni, sportsko-rekreacijski, gradski i te ostali oblici masovnog turizma. Takva svestranost destinaciji donosi brojne koristi, ali ukoliko se ne vodi računa o kapacitetima destinacije, može doći do saturacije prostora, zagađenja, narušavanja kvalitete života lokalnog stanovništva ali i kvalitete turističke usluge, te općeg nezadovoljstva kako turista i turističke industrije isto tako i lokalnog stanovništva. U radu su u početku navedene općenite informacije o Crikveničkoj rivijeri, kao što su geografski položaj, prometna povezanost te klimatski uvjeti. Nadalje, navedeni su prirodni i antropogeni turistički resursi. Također, tablično i grafički su prikazani statistički podaci o popisu stanovništva i turističkom prometu, te je na taj način analiziran utjecaj turizma na prostor Crikveničke rivijere.

Ključne riječi: *Turizam, Crikvenica, utjecaj turizma na prostor, održivi razvoj turizma*

SUMMARY

This final paper deals with the Crikvenica Riviera as a tourist destination in which tourism and tourist traffic grow and develop from year to year. Tourism as such, in addition to a number of benefits, also carries a number of problems, where one part of these problems manifests itself very intensively on the tourist resource and space itself. Crikvenica Riviera is a very attractive tourist destination, primarily due to its geographical position, pleasant climate and healing properties of clean and unpolluted air and sea. In addition to health, in the area of the Riviera are successfully developing and bathing, sports and recreation, urban and other forms of mass tourism. Such versatility brings many benefits to the destination, but if the capacity of the destination is not taken into account, there can be saturation of space, pollution, impairment of quality of life of local people but also quality of tourist service, and general dissatisfaction of tourists and tourism industry and locals. The paper initially provides general information about the Crikvenica Riviera, such as geographical location, traffic connections and climatic conditions. Furthermore, natural and anthropogenic tourist resources are listed. Also, tabular and graphical statistical data on the census and tourist traffic are presented, and in this way I analyze the impact of tourism on the Crikvenica Riviera.

Key words: *Tourism, Crikvenica, sustainable development*

SADRŽAJ

1. UVOD.....	5
1.1. Predmet i cilj rada.....	5
1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja.....	5
1.3. Struktura rada.....	5
2. TURIZAM I PROSTOR.....	6
2.1. Utjecaj turizma na okoliš.....	6
2.2. Utjecaj turizma na gospodarstvo.....	7
2.3. Utjecaj turizma na proces urbanizacije.....	9
3. ODRŽIVI RAZVOJ TURIZMA.....	10
3.1. Koncept održivog razvoja turizma	10
3.2. Načela održivog razvoja.....	12
3.2.1. Ekološko načelo.....	13
3.2.2. Ekonomsko načelo.....	13
3.2.3. Sociokulturno načelo.....	14
4. OPĆA OBILJEŽJA CRIKVENIČKE RIVIJERE	14
4.1. Općenito o Rivijeri Crikvenici.....	14
4.1.1 Geografski i prometni položaj.....	14
4.2. Turistički resursi Rivijere Crikvenice	15
4.2.1. Prirodni resursi.....	15
4.2.2. Antropogeni resursi.....	18
4.3. Stanovništvo.....	20
4.4. Turistička kretanja Rivijere Crikvenice.....	22
4.5. Turistički promet na području Rivijere Crikvenice.....	25
5. RASPOLOŽIVOST PLAŽNOG PROSOTRA PO KUPAČU I UPRAVLJANJE PLAŽAMA.....	28
6. KRITIČKI PRIKAZ UTJECAJA TURIZMA NA OKOLIŠ CRIKVENIČKE RIVIJERE.....	31
7. ZAKLJUČAK.....	35
Popis literature.....	36
Popis slika, grafikona i tablica.....	37

1. Uvod

1.1. Predmet i cilj rada

Tema ovog rada je „Utjecaj turizma na rast i razvoj Crikveničke rivijere“. Rivijera Crikvenica kao priobalna destinacija idealna je za razvitak zdravstvenog, kupališnog, sportsko-rekreacijskog i drugih oblika turizma. Iz godine u godinu broji sve veći broj turističkih dolazaka i noćenja, raste broj prihvatnih turističkih kapaciteta (smještajnih, ugostiteljskih i rekreativnih), te se suočava i s problemima uzrokovanim masovnim razvojem turizma. Stoga je predmet rada prikazati rivijeru Crikvenicu kao turističku destinaciju i njene brojne turističke atrakcije, ali istaknuti i probleme koje masovni turizam donosi kada infrastruktura destinacije nije dostatna sve većoj popularnosti i turističkim dolascima destinacije. U radu ćemo se osvrnuti i na plaže i plažni prostor čiji nedovoljni kapaciteti uzrokuju smanjenje kvalitete turističke ponude. Cilj rada je utvrditi prednosti i korist koju ova destinacija ima zahvaljujući sve većem razvitku turizma te s druge strane, istaknuti poteškoće s kojima se destinacija susreće zbog turizma, a koje je potrebno sanirati u svrhu pružanja kvalitetnije usluge turistima i posjetiteljima, a da se s druge strane ne ugrožava prirodni identitet destinacije. Tema rada se odnosi na područje Crikvenice, zajedno sa naseljima Jadranovo, Selce i Dramalj koji zajedno čine područje Rivijere Crikvenice.

1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja

Za prikupljanje podataka korištena je relevantna stručna i znanstvena literatura, kao i relevantni internetski izvori. „Desk“ metodom odnosno metodom prikupljanja podataka za stolom, prikupljeni su sekundarni podatci važni za pisanje ovog završnog rada. Analizirani su brojni medijski članci koji su obrađivali aktualnu problematiku turizma grada Crikvenice. Metode obrade podataka su metoda analiza, klasifikacija, deskripcija, te induktivna metoda.

1.3. Struktura rada

Završni rad se sastoji od ukupno 6 poglavlja, koja se zatim dijele na podpoglavljja. U prvom, uvodnom dijelu navedeni su predmet i cilj rada, izvori i metode prikupljanja podataka, te struktura samog rada. Nadalje, u drugom poglavlju govori se o međusobnom odnosu turizma i prostora, odnosno kako turizam utječe na okoliš, gospodarstvo, proces urbanizacije, poljoprivrednu proizvodnju te sociokulturne interakcije. U trećem poglavlju definira se održivi razvoj turizma i njegova načela. Četvrto poglavlje bavi se samom Rivijerom Crikvenicom, obrađuju se općeniti podaci o destinaciji kao što su geografski i prometni položaj, klima, zatim prirodni i antropogeni turistički resursi destinacije, stanovništvo, turistički promet, stanje okoliša itd. Posljednje, šesto poglavlje sadrži zaključak samog rada i kratki osvrt autora na rad i obrađenu temu. Na kraju samog rada nalazi se popis literature, tablica, grafikona te ilustracija.

2. TURIZAM I PROSTOR

2.1. Utjecaj turizma na okoliš

Turizam je osjetljiviji na degradaciju okoliša više nego druge gospodarske djelatnosti. Okoliš je njegov primarni resurs te on za svoj razvoj traži kvalitetan i očuvan prostor. Turizam u pravilu nije veliki onečišćivač okoliša, ako je izvedena odgovarajuća tehnička i komunalna infrastruktura. Međutim, u Hrvatskoj je još veliki broj turističkih mjesta, posebno na obali i otocima, s neriješenim osnovnim komunalnim problemima. Iako postoje regionalne razlike u uvjetima u kojima djeluje turističko gospodarstvo, izdvajaju se sljedeći glavni zajednički problemi:

- prometna mreža (cestovna, željeznička, pomorska i zračna) je tehnički i funkcijski manjkava
- većina smještajnih kapaciteta su hoteli i turistički kompleksi prilagođeni potrebama masovnog turizma
- ne provodi se planska i pravovremena izgradnja komunalne infrastrukture (odvodnja i pročišćavanje otpadnih voda, zbrinjavanje komunalnog otpada)
- nedostatak kvalificirane radne snage
- nerazvijenost sustavnih oblika integralnog planiranja i upravljanja prostorom; posebno se to odnosi na najeksponiranije obalno i najzanemarivanije ruralno područje
- neusklađenost cjelovitog društvenog i granskog planiranja s prostornim planovima; zbog nedostatka razvojnih planova prostorni planovi preuzimaju njihovu funkciju
- granice građevinskih područja (kao jedan od najučinkovitijih instrumenata zaštite prostora unutar kojih se mogu graditi turistički i ugostiteljski objekti) često su stručno neutemeljene
- promjena vlasništva – privatizacija¹

Najveći pritisci turizma na okoliš su uglavnom posljedica koncentracije turističke djelatnosti u relativno uskom, ograničenom, priobalnom prostoru i kratkom vremenskom razdoblju (ljetna sezona). Uz "nezaobilazni" pritisak na prostor (oduzimanje najatraktivnijih lokacija tijekom razvoja od lokalnog stanovništva) i pojedine turističke djelatnosti značajno ugrožavaju okoliš, npr. prekomjerna posjećenost osjetljivim područjima (zaštićenim prirodnim područjima - nacionalni parkovi i parkovi prirode), vožnja automobilima i motorima po prirodi, izgradnja golf igrališta i sl. Direktno pritiske turizma na okoliš moguće je sažeti u nekoliko područja:

- iscrpljivanje prirodnih resursa što razumijeva zauzimanje najkvalitetnijeg prostora kopna i mora, povećano korištenje pitke vode, plodova mora, destrukcije uslijed požara i sl.
- vizualnu degradaciju prostora proizašlu iz neodgovarajućeg neprihvatljivog načina građenja turističkih smještajnih objekata
- onečišćenje voda (more, slatke vode) ispuštanjem otpadnih voda iz turističkih objekata, utjecaj plovila namijenjenih turizmu, ali i redovnih putničkih brodova i trajekata
- neodgovarajuće zbrinjavanje komunalnog i drugog otpada
- povećano onečišćenje zraka i buke zbog povećanog prometa (većina gostiju dolaze privatnim automobilima)
- izravno oštećivanje prirodne i kulturne baštine prekomjernim turističkim posjetima, te zbog skupljanja endemičnih vrsta biljaka i životinja

---

¹ Bilen M., *Turizam i okoliš*, naklada Mikrorad, Zagreb, 2008. g.

- stvaranje monokulture i napuštanje tradicionalnih djelatnosti (poljoprivreda, ribarstvo) zbog većih zarada u turizmu, praćeno s koncentracijom stanovanja i aktivnosti u intenzivnim turističkim područjima
- ugrožavanje lokalnog načina života i sociokulturnog identiteta zbog potrebe prilagođavanja turistima
- nekontrolirana (i često nezakonita) gradnja vikendica koje zauzimaju velika područja namijenjena turizmu
- nestašica pitke vode, osobito na otocima²

Osim pritiska masovnog turizma na okoliš, o čijim se negativnim utjecajima zna najviše, posebno su značajni utjecaji izgradnje objekata sekundarnog stanovanja (kuće za odmor) i to kako na obali mora koju su i najviše devastirali tako i u kontinentalnom dijelu: riječne obale iznimne ljepote i ekološke osjetljivosti, obale jezera, šume, rubovi šuma i drugi ekološki osjetljivi i pejzažno vrijedni dijelovi prostora. Za izgradnju marina birane su lokacije na najljepšim i najosjetljivijim dijelovima hrvatske morske obale pri čemu nisu zaobiđeni ni hrvatski nacionalni parkovi. Stoga je prilikom određivanja prostora i planiranja izgradnje novih objekata poželjno kao potencijalne, razmotriti lokacije u sada devastiranim zaljevima, pri čemu bi izgradnja marina odnosno turističkih kapaciteta u sklopu općih programa sanacije mogla imati i dodatne pozitivne učinke, primjerice: osigurati nedostatna radna mjesta lokalnom stanovništvu. U slučajevima nekontroliranog i neplaniranog razvoja turizma javljaju se brojni negativni okolišni i ekološki učinci: onečišćenje vode, onečišćenje zraka, opterećenje bukom, vizualno zagađenje prostora, prenapučenost plaža i prometnica, trajna degradacija prostora, oštećenje kulturno povijesnih materijalnih resursa. Šteta takvog odnosa turizma spram prostora je veća, osobito ako se negativne posljedice uoče s vremenskim odmakom.

2.2. Utjecaj turizma na gospodarstvo

Činjenica je da su industrijske zemlje najveći potrošači resursa, energetskih izvora. S obzirom da su industrijski izvanredno razvijene, ekološka onečišćenja i konflikti u tim zemljama su najveći i to usprkos niskim stopama rasta stanovništva, manjim gustoćama naseljenosti i visokom stupnju kulturne razvijenosti i razvijenosti ekološke svijesti.³

Istodobno, upravo iz tih zemalja statistika bilježi najveći broj putovanja, odnosno daleko najveći broj turista i turističkih kretanja. To je i logično, budući da je visok stupanj industrijskog razvoja te razvoja tercijarnih djelatnosti omogućio radikalne promjene u organizaciji radnog vremena i odmora, da je razvoj omogućio višak sredstava potreban za putovanja i odmor, da su se razvile prometnice i prometna sredstva, da je potaknuta snažna urbanizacija te da su stvoreni posve drugačiji načini mišljenja, ponašanja i življenja. S druge strane i negativni procesi takvog razvoja kao što su buka, zamor, latentni stresovi u poslu i življenju, te posebno onečišćenje sredina u kojima živi to stanovništvo (posebno gradova), potiče odmor, odnosno čulni oporavak, rekreaciju ili zadovoljavanje kulturnih potreba radnih ljudi.⁴ Te su zemlje u najvećem broju slučajeva i najznačajnije receptivne turističke zemlje i zemlje s veoma razvijenim unutrašnjim turističkim tržištem i unutrašnjim kretanjima.

---

² Ibidem

³ Ibidem

⁴ Ibidem

Dok je s jedne strane turizam poželjan partner u općem gospodarskom razvoju priobalne destinacije, s druge strane taj isti razvoj generira određene troškove i štetu koje je nužno predvidjeti, njima upravljati i po potrebi ih sanirati. Ekonomska korist turizma razlikuje se od destinacije do destinacije, a odnosi se na ukupnost inicijalne turističke potrošnje ostvarene u gospodarskim djelatnostima koje izravno apsorbiraju turističku potrošnju, a to su ponajprije ugostiteljstvo, turističko posredništvo, promet i trgovina na malo. Tablica 1. prikazuje ekonomske koristi i ekonomske štete razvoja turizma u priobalnim destinacijama

Tablica 1.: Ekonomske koristi i ekonomske štete razvoja turizma u priobalnim turističkim destinacijama

Ekonomske koristi	Ekonomske štete
<ul style="list-style-type: none"> • Rast dohotka subjekata turističke ponude (pravnih i fizičkih osoba) po osnovi ostvarene turističke potrošnje, • Rast javnih prihoda od sredstava prikupljenih po osnovi naplaćenih poreza i boravišnih pristojbi, • Rast bruto domaćeg proizvoda • Rast prihoda od izvoza proizvoda i usluga putem turizma (bilježi se na računu tekućih transakcija platne bilance),- • Rast direktnog i indirektnog zapošljavanja te restrukturiranje tržišta rada (naročito regionalnog), • Rast poduzetničke aktivnosti (malo i srednje poduzetništvo), • Rast kapitalnih ulaganja (privatnih i javnih), • Aktiviranje neprivrednih resursa (pretvaranje u turistički atraktivne resurse), • Osnaživanje regionalnog razvoja i interregionalne suradnje, • Poticanje općeg gospodarskog rasta i razvoja, • Rast životnog standarda lokalnog stanovništva 	<ul style="list-style-type: none"> • Oportunitetni troškovi (ukoliko se investira u turizam, ne investira se nigdje drugdje) • Potreba investiranja u infrastrukturu koja je potrebna samo u određeno vrijeme u godini • Neravnomjernost u ostvarivanju učinaka tijekom godine (sezonalnost), • Rast vrijednosti nacionalne valute za vrijeme trajanja turističke sezone (sezonska aprecijacija), • Rast cijena proizvoda i usluga na turistički receptivnim područjima za vrijeme trajanja turističke sezone (sezonska inflacija), • Rast cijena nekretnina na turistički receptivnim prostorima (kontinuirano), • Rast rashoda po osnovi uvoza proizvoda i usluga zbog turizma, • Prekomjerna gospodarska ovisnost o turizmu, • Niska stopa povrata na investicije, • Odljev sredstava iz destinacije zbog uvoza roba odnosno plaćanja inozemne radne snage, • Rast društvenih troškova nastalih zbog razvoja turizma (npr. zbrinjavanje otpada, zagađenje) itd.

Izvor: Prilagođeno prema Marzuki, A. Percepcija lokalnog stanovništva o turističkom razvoju, (2012), Turizam, 203-215.

Nedvojbeno, razvoj turizma podiže standard življenja lokalnog stanovništva, ali i opću kvalitetu življenja, na turistički receptivnim prostorima u smislu bogatije ponude raznih proizvoda, usluga i sadržaja, koji su u prvom redu namijenjeni turistima, ali ostaju na raspolaganju i lokalnom stanovništvu. Kada je riječ o gospodarskim interesima lokalne zajednice, tada se ponajprije misli na zapošljavanje lokalnog stanovništva, odnosno stjecanje dohotka u okviru niza djelatnosti (privatnog i javnog) koje čine sustav turizma, a koje su izvor materijalne osnove za život na tom prostoru. Većina radnih mjesta u turizmu ne generira prosječno visok dohodak po zaposlenom, ali mnogim

slučajevima turizam je jedan od najkvalitetnijih mogućnosti zapošljavanja ako ne i jedini, osobito u nerazvijenim područjima.⁵

Troškovi razvoja turizma uglavnom nastaju kao posljedica iskorištavanja raspoloživih resursa (fizičkih, ljudskih i financijski) i kao takvi su nažalost neizbježni. Bez obzira je li riječ o troškovima koji se pojavljuju očekivano ili neočekivano zbog izgradnje turističke infrastrukture i ekspanzije turističkog prometa na nekom prostoru, treba ih tretirati kao troškove razvoja turizma. To su troškovi javne infrastrukture, troškovi pripreme sezone (priprema objekata i opreme), troškovi zapošljavanja sezonske radne snage, troškovi obrazovanja za potrebe turizma, troškovi zdravstvenog sustava, troškovi zaštite od požara, troškovi zbrinjavanja otpada i reciklaža, itd. Sve te troškove nužno je predvidjeti jer su prijeko potrebni za funkcioniranje svake turističke destinacije, a djelomično su posljedica razvoja turizma.⁶

2.3. Utjecaj turizma na proces urbanizacije

Proces urbanizacije je svakako pozitivan proces, jer je rezultat gospodarskog i društvenog razvoja. No, ako se odvija neplanirano, stihijski i nije u skladu s gospodarskim i društvenim razvojem neke zemlje, može izazvati čitav niz negativnih pojava i procesa (velik stupanj nezaposlenosti, asocijalnih ponašanja, neplanske stambene izgradnje, neizgrađenosti komunalne i druge infrastrukturne) i time ozbiljnih narušavanja prostora.⁷

Nesumnjivo je da je urbanizacija vezana uz stanje u okolišu, jer izgradnja naselja (gradova) obuhvaća sve ljudske aktivnosti i nužno zadiranje u prirodu te porast prometa i prometne infrastrukture. Najočitiije posljedice urbanizacije ogledaju se u naglašenoj neracionalnoj iskorištenosti prostora, osobito poljoprivrednih površina, opasnog ugrožavanja šuma, kvalitete nadzemnih i podzemnih voda, ugrožavanje kvalitete zraka, biljnih i životinjskih vrsta, mijenja se mikroklima prostora, nagrđuje pejzaž i opće ambijentalne vrijednosti. Poseban problem su socijalne i psihološke posljedice urbanog načina i uvjeta života, koji izaziva permanentno stresove i nervne napetosti, a buka i zamor te aerozagadenje izrazito negativno djeluje na naša čula i neurovegetativni sustav, na asocijativna ponašanja i psihičke funkcije čovjeka.⁸

Urbanizacija znači smanjenje poljoprivrednih površina što je izravno povezano i s turizmom i turističkim naseljima. Hrana i druge potrepštine dovoze se sada iz često i veoma udaljenih područja, a za to su potrebne dodatne količine energije. Velike količine energije troše se i u samom gradu, a zbog rada brojnih industrijskih postrojenja, uređaja za zagrijavanje ili hlađenje stanova no i turističkih smještajnih kapaciteta te za mnoge druge namjene.⁹

Za turistička kretanja poseban su problem i velike gužve u gradovima i prometnicama uopće, a pogotovo nerijetka asocijalna ponašanja domicilnog stanovništva, koja su zapravo samo odraz psihofizičkog stanja koje se stvara u takvim uvjetima.¹⁰

No, i sam turizam pogoršava ovakva stanja i procese. Najjužu vezu nalazimo u izgradnji receptivnih kapaciteta i druge turističke infra i suprastrukture, koji su već sami po sebi neka vrsta naselja. Korištenjem prostora u turizmu za izgradnju rekreativnih receptivnih kapaciteta, prometne

---

⁵ Birkić, D.(2016)

⁶ Ibid

⁷ Bilen M., *Turizam i okoliš*, naklada Mikrorad, Zagreb, 2008. g.

⁸ Ibidem

⁹ Ibidem

¹⁰ Ibidem

infrastrukture u svrhu privlačenje turista i zadovoljavanja njihovih rekreativnih i kulturnih potreba zapravo je izravan ili neposredan kontakt i djelovanje turizma i turista na promjene u okolišu. Stoga pri takvim zahvatima nužno je voditi računa o temeljnim vrijednostima prostora na čijim se svojstvima i karakteristikama zapravo i temelji razvoj turizma određene priobalne destinacije. Istraživanja u Švicarskoj su pokazala da se od ukupnog zemljišta čak 39% koristi za izgradnju hotela i drugih ugostiteljskih kapaciteta, 34% za naselja za odmor i zelene površine te 27% za prometne površine (to nisu ceste već putovi za planinarenje, šetnice i sl.).¹¹ Unutar smještajnih kapaciteta najviše se površina troši na stanove za odmor (vikendice), a znatno manje na hotele, restorane ili kampove. Kod zelenih površina najveće su površine pod tzv. javnim parkovima, a od prometnica su to šetnice i planinske staze.

Priobalna turistička područja posebno su ugrožena masovnim turizmom, pretjeranom urbanizacijom i nekontroliranom gradnjom, apartmanizacijom, koja često prati intenzivni razvoj turizma. turizam isto tako generira i negativne ekološke procese u prostoru, pogotovo u uvjetima masovnog turizma kao što su degradacija i banalizacija prostora, onečišćenje prostora, trošenje prostora, nestanak ili uništenje brojnih biljnih i životinjskih vrsta, estetska degradacija prostora.

Za dugoročni razvoj turizma u priobalnim destinacijama posebno je važno ne iscrpljivanje prirodnog okoliša, kao primarnog turističkog resursa te očuvanje prirodnih i izgrađenih atraktivnosti kao faktora turističke privlačnosti i dijela turističke ponude priobalne destinacije. No međutim, dosadašnja iskustva u turizmu pokazala su da se izgradnja turističkih kapaciteta želi što više približiti turističkoj atraktivnosti. Izgradnjom turističkih kapaciteta u priobalnim destinacijama lociranim na samoj obali, okupirani su najatraktivniji resursi, priobalje. Konceptija gradnje na samom resursu, priobalju, karakteristična je i za jadransku obalu, odnosno priobalne jadranske destinacije. Na taj način povećana je atraktivnost objekata turističke ponude, ali je umanjena atrakcijska vrijednost prirodnog resursa. S obzirom na to turistička industrija nužno mora čuvati svoj temeljni resurs od saturacije, jer samo na kvalitetnom i zaštićenom prostoru može temeljiti svoj budući održivi gospodarski rast i razvoj.

3. ODRŽIVI RAZVOJ TURIZMA

Turizam može obogatiti živote ljudi, proširiti ekonomiju, osjetljiv je na okoliš i može vršiti zaštitu okoliša, može se integrirati u zajednicu s minimum utjecaja. Kada se govori o turizmu i održivom razvoju treba naglasiti da se radi o dvije međusobno zavisne i međusobno uvjetovane varijable. Konceptija održivog razvoja turizma uvjetuje zaštitu i održivost svih turističkih resursa a temelji se na zadovoljenju potreba svih generacija koje će u njemu egzistirati.

3.1. Koncept održivog razvoja turizma

Koncept održivog razvoja podrazumijeva proces usmjeren prema postizanju ravnoteže između gospodarskih, socijalnih i ekoloških zahtjeva kako bi se osiguralo „zadovoljavanje potreba sadašnje generacije bez ugrožavanja mogućnosti budućih generacija da zadovolje svoje potrebe. U osnovi teorije održivog razvoja nalazi se utjecaj ljudskih aktivnosti na okoliš, kao posljedica eksplozivnog rasta stanovništva, jačanja ekonomske aktivnosti čovječanstva, razvoja međunarodne trgovine te sve

---

¹¹ Ibidem

većih potreba čovječanstva za energijom i materijalnim dobrima. Iako je pojam prva upotrijebila Barbara Vard 1969.godine, veću pozornost svjetske javnosti privlači nakon izvješća „Naša zajednička budućnost“(Our Common Future ili Brutlandovo izvješće) Komisije za okoliš i razvoj (World Commission on Environment and Development-WCED) 1987.godine te Konferencije o okolišu i razvoju Ujedinjenih naroda u Rio de Jeneriu 1992. godine. S ciljem boljeg shvaćanja i razumijevanja održivog razvoja turizma, najprije je potrebno definirati sam održivi razvoj. Održivi razvoj predstavlja okvir za oblikovanje politika i strategija kontinuiranog gospodarskog i socijalnog napretka, bez štete za okoliš i prirodne izvore bitne za ljudske djelatnosti u budućnosti. Osnovni je cilj osigurati održivo korištenje prirodnih izvora na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini. Svjetska komisija za okoliš i razvoj UN-a 1987. godine definirala je koncepciju održivog razvoja (UN, 1987, čl.1) kao „razvoj koji zadovoljava potrebe sadašnjeg naraštaja bez ugrožavanja mogućnosti sljedećih naraštaja da zadovolje svoje potrebe“. Prema UN *održivi razvoj* predstavlja (UN, 1987, čl.15) „proces promjene u kojem su iskorištavanje resursa, usmjeravanje investicija, orijentacija tehnološkog razvitka i institucionalne promjene usklađene i povećavaju sadašnji i budući potencijal zadovoljavanja ljudskih potreba i težnji.“

Koncept održivog razvoja zamišljen kao okvir za oblikovanje politika i strategija kontinuiranog gospodarskog i socijalnog napretka, bez štete za okoliš i prirodne izvore bitne za ljudske djelatnosti u budućnosti. On se oslanja na ambicioznu ideju prema kojoj razvoj ne smije ugrožavati budućnost dolazećih naraštaja trošenjem neobnovljivih izvora i dugoročnim devastiranjem i zagađivanjem okoliša. To je proces promjena u kojem su iskorištavanje resursa, smjer ulaganja, orijentacija tehničkog razvoja i institucionalne promjene u međusobnom skladu i omogućavaju ispunjavanje potreba i očekivanja sadašnjih i budućih naraštaja. Na temeljima koncepta održivog razvoja, razvijen je koncept održivog turizma i primjenjuje se na sve oblike turizma koji su dugoročno usklađeni sa svojom prirodnom, socijalnom i kulturnom okolinom. Riječ je o koncepciji razvoja potaknutoj negativnim učincima turizma po okoliš. O stupnju očuvanja ekoloških vrijednosti značajno ovisi budući razvoj turizma. Danas je nužna potreba prepoznavanja i zaštite prirodnih i kulturnih vrijednosti kako bi se potaknuo razvoj kvalitetnoga i konkurentnoga turističkog proizvoda te dugoročno unaprijedilo upravljanje turističkim destinacijama, što predstavlja prvi korak u implementaciji održivog turističkog razvoja u proces upravljanja priobalnom turističkom destinacijom. Turistička aktivnost može pozitivno djelovati na cjelokupni razvoj određene zajednice, no međutim pokazalo se da neplanski razvoj, djelomično ili potpuno na potražnju orijentirani razvoj ili razvoj potican zahtjevima tržišta dovodi do uništavanja niza destinacija diljem svijeta.

Održivi turizam raste i razvija se ne iskorištavajući svoje resurse na način da ih trajno uništava, već se resursi koriste tako da se maksimalno očuva njihova kvaliteta i vrijednosti za buduće naraštaje. Održivi je turizam onaj koji može opstati tijekom duljeg razdoblja jer ne uzrokuje degradaciju okoliša, nego ostvaruje korist u ekonomskom, ekološkom, društvenom i kulturnom okruženju u kojem se odvija. Priobalne destinacije turističkom komercijalizacijom gube svoje kvalitete koje su u izvornom obliku potakle turiste da ih posjećuju. Očuvanje ekoloških vrijednosti u funkciji razvoja turizma, ali i šire u cilju unapređenja kvalitete života kako lokalnog stanovništva tako i turista, treba biti imperativ svake priobalne destinacije, tj. implementacija koncepta održivog turističkog razvoja. Turistička industrija s obzirom na prirodu svog postojanja trebala bi imati snažnu potrebu da zaštiti prirodne resurse i sve druge resurse na kojima temelji vlastiti razvoj.

Kada se govori o turizmu i održivom razvoju treba naglasiti da se radi o dvije međusobno zavisne i međusobno uvjetovane varijable. Konceptija održivog razvoja turizma uvjetuje zaštitu i održivost svih turističkih resursa a temelji se na zadovoljenju potreba svih generacija koje će u njemu egzistirati.¹²

Održivi turizam možemo definirati kao „turizam koji u potpunosti uzima u obzir trenutne i buduće gospodarske, društvene i okolišne učinke, brine se o potrebama posjetitelja, sektora, okoliša i destinacije“¹³.

Smjernice i praksa upravljanja održivim razvojem turizma mogu se primijeniti na sve oblike turizma, u svim vrstama destinacija, uključujući kako masovni turizam, tako i razne turističke niše. Principi održivosti se odnose na okolišne, gospodarske, društveno-kulturne aspekte razvoja turizma. S ciljem postizanja dugotrajne održivosti, mora se uspostaviti odgovarajuća ravnoteža između te tri dimenzije.¹⁴

Stoga bi održivi turizam trebao:¹⁵

- Optimalno iskoristiti okolišne resurse koji su ključni element turističkog razvoja, zadržavajući bitne ekološke procese i pomažući u zaštiti prirodne baštine i bioraznolikosti.
- Poštivati društveno-kulturnu autentičnost destinacije, očuvati njihovo izgrađeno i živo kulturno nasljeđe i tradicijske vrijednosti, te doprinositi međukulturalnom razumijevanju i toleranciji.
- Osigurati da su gospodarske aktivnosti održive i dugoročne, te da donose društvenu i gospodarsku korist svim dionicima uz pravičnu raspodjelu, između ostaloga stabilnost zaposlenja, mogućnosti zarade društvenih usluga zajednici, pomažući uklanjanju siromaštva.

Da bi osigurao vrijedno iskustvo turistima, održivi turizam mora zadržati visoki stupanj zadovoljstva turista, podižući istovremeno svijest o održivosti i promičući prakticiranje održivog turizma među njima.

3.2. Načela održivog razvoja

Održivi razvoj je okvir za oblikovanje politika i strategija kontinuiranog gospodarskog i socijalnog napretka, bez štete za okoliš i prirodne izvore bitne za ljudske djelatnosti u budućnosti. On se oslanja na ideju prema kojoj razvoj ne smije ugrožavati budućnost dolazećih naraštaja trošenjem neobnovljivih izvora i dugoročnim devastiranjem i zagađivanjem okoliša.

Riječ je o modelu održivosti koji stavlja naglasak na vođenje razvojne politike uz maksimalnu primjenu znanstvenih dostignuća i novih tehnologija u cilju zaštite prirode i očuvanja okoliša. Drugim riječima, održivi razvoj jest način proizvodnje i potrošnje koji vodi računa o prirodnim resursima ekosustava unutar kojeg se ti procesi odvijaju. Pitanje je društvene odgovornosti da procesi proizvodnje i potrošnje ne ugrožavaju sposobnost obnavljanja prirodnih resursa.

Cilj održivog razvoja je trojak - teži gospodarskoj učinkovitosti (ekonomskom razvoju), društvenoj odgovornosti (socijalnom napretku) i zaštiti okoliša. Navedene tri stavke nazivamo stupovima održivog razvoja. Društvo potpuno ovisi o Zemljinim resursima ako želi preživjeti, a da bi (djelomično) povećalo kvalitetu života koriste ekonomske modele. Budući da ekonomijom upravljaju

---

¹² Hitrec, T., (2002.), „Održivi turizam i okoliš u žiži interesa Vijeća Europe“, Turizam, No.2

¹³ Grižinić J., *Međunarodni turizam*, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli Fakultet ekonomije i turizma „Dr. Mijo Mirković“ Pula, 2014.g

¹⁴ Održivi.turizam.hr <http://odrzivi.turizam.hr/> (29.02.2020.)

¹⁵ Ibidem

Ljudi i sama ekonomija ovisna je o prirodi. Drugim riječima, stupovi su objedinjeni tako da su u međusobnoj (isprepletenoj) interakciji i ne mogu stajati samostalno bez da utječu jedan na drugog.

Globalni razvojni ciljevi su univerzalni i moraju biti primjenjivi u svim zemljama i zajednicama, od strane svih ljudi. U njihovoj provedbi treba uzeti u obzir specifične prilike, uvjete i mogućnosti na različitim dijelovima planeta. Treba prepoznati prioriteta područja djelovanja i sagledati vlastite mogućnosti pružanja doprinosa održivom razvoju diljem planeta.

3.2.1. Ekološko načelo

Turizam može imati značajne negativne utjecaje na okoliš ukoliko se njime ne upravlja na održiv način. Masovnost turizma, kakva se razvija u Republici Hrvatskoj nije održiva, a primjenom ekološkog načela moglo bi se doprinijeti uspostavi održivog razvoja turizma. Iako turizam na različite načine utječe na prostor i to ne nužno loše, ipak „nekontrolirani rast u turizmu koji uzima u obzir kratkoročne, ekonomske ciljeve često rezultira negativnim učincima na štetu okoliša i društva, uništavajući samu osnovu na kojoj počiva i iz koje raste.“ Ovi su učinci posljedica „pretjerane upotrebe resursa, onečišćenja i otpada koji generira razvoj turističke infrastrukture i objekata, promet te sama turistička aktivnost. U turizmu je izražen visok stupanj težnje za ostvarivanjem brzog ekonomskog razvoja i maksimizacije profita unatoč negativnom utjecaju na priobalnu destinaciju, što doprinosi nepoštivanju ekoloških načela održivog turizma.¹⁶ Okoliš treba tretirati kao centralnu komponentu održivog razvoja i ključni faktor kvalitete života lokalnog stanovništva, a ne samo kao turistički resurs.

Voditi se ekološkim načelima za održivi turistički razvoj znači „osigurati optimalnu upotrebu resursa iz okoliša koji konstituiraju ključne elemente u razvoju turizma, odražavajući nužne ekološke procese i pomažući u očuvanju prirodnog nasljeđa i biološke različitosti.“¹⁷ Ekološka održivost jamči kompatibilnost razvoja s očuvanjem i održanjem osnovnih ekoloških procesa, biološke raznolikosti i bioloških resursa. Iako ekološka održivost ima veliki značaj, budući zagađenje prirode postaje globalna prijetnja cijelom čovječanstvu, u analizi kompleksnosti koncepcije održivog razvoja nedovoljno je ograničiti se samo na njenu ekološku dimenziju. Stvarno ostvarenje održivog razvoja nije moguće bez poštivanja socio-kulturnih specifičnosti, ekonomske održivosti i tehnološke održivosti.¹⁸

3.2.2. Ekonomsko načelo

Razvoj turizma općenito u velikoj mjeri utječe pozitivno na ekonomiju države, regije, destinacije, no takav razvoj nije bez posljedica. Ostvarivanje financijske dobiti, osobito ekstra dobiti, nikako ne smije biti primarni i jedini cilj turizma jer na taj način ne može se postići održivi turistički razvoj. Rast i razvoj turizma doprinosi višem životnom standardu te je sposoban privući investicije i povećati potrošnju stvarajući tako veću dobit od troška.

Gospodarski napredak ne može sam biti pokazatelj ekonomske održivosti, već je potrebno upravljati i ostalim relevantnim segmentima. Tako je potrebno staviti naglasak i na efikasnost u upravljanju postojećim troškovima i resursima uz kontinuirano i planirano praćenje eventualnih ekoloških i socijalnih posljedica do kojih dovode redovne ekonomske aktivnosti. Ekonomska održivost jamči da

¹⁶ Mičetić Fabić, M.: op. cit. str. 30.

¹⁷ UNWTO: Tourism Highlights, edition 2004., op.cit.

¹⁸ CROSBİ <https://www.bib.irb.hr/178085> (18.04.2020.)

je razvoj ekonomski efikasan i da je upravljanje resursima takvo da će se njima moći koristiti i buduće generacije. Cilj je tako koncipiranog razvoja blagostanje za sadašnje i buduće generacije.

U svrhu postizanja ekonomske održivosti nužno je postići dogovor među gospodarstvenicima i financijskim medijima o razumnom rastu godišnje profitne stope, s tim da koristi od turizma u društvu trebaju biti pravedno distribuirane. Ekonomsku održivost ne treba zanemariti u odnosu na druga načela održivog razvoja. Ona se odnosi na održavanje zaliha kapitala. Prirodni kapital do danas se u pravilu nije vrednovao, no kako bi se ostvario održiv razvoj potrebno je i njegovu vrijednost uključiti u gospodarski sustav. Ekonomska održivost ne pretpostavlja se drugim načelima održivosti. Ona je jednako važna, no dostizanje koncepcije održivog razvoja nije opravdano promatrati isključivo kroz prizmu ekonomske održivosti, a neprihvatljivo ju je i ignorirati.¹⁹

3.2.3. Sociokulturno načelo

Ovo je načelo vezano uz društvene vrijednosti i socijalne interakcije. Riječ je o interakcijama između domaćina koji se bave ovom granom djelatnosti i turista koji su njezini krajnji korisnici. Očuvanje društvenih vrijednosti koje su specifične za turističku destinaciju od ključne je važnosti.

Iako je sve intenzivnijim razvojem turizma taj dio ponekad „ugrožen“, tu je važno aktivno djelovanje domaćeg stanovništva. Njihov je zadatak da teže očuvanju lokalne sociokulturne baštine. Sociokulturna održivost jamči kompatibilnost razvoja s očuvanjem kulture i sustava vrijednosti ljudi na koje taj razvoj utječe, te trajno održanje i isticanje identiteta lokalne zajednice. Domaće stanovništvo susreće se s turistima različitih nacionalnosti, rasa, vjeroispovijesti i svjetonazora općenito, a kroz prihvaćanje svakoga od njih i uspostavljanje pozitivnih međuljudskih odnosa svakako stvaraju temelj održivosti turističkog razvoja u budućnosti.

Sociokulturna održivost odnosi se na sposobnost zajednice, bilo lokalne ili nacionalne, da prihvati nove inpute, u slučaju turizma to su turisti, na kraći ili duži period vremena, te da usprkos tome nastavi funkcionirati bez društvene disharmonije do koje mogu dovesti ti inputi, ukoliko razvoj nije pažljivo planiran. Ukoliko i dođe do određene disharmonije potrebno je unaprijed ugraditi mehanizme da se ona ublaži na najmanju moguću mjeru.²⁰

4. OPĆA OBILJEŽJA CRIKVENIČKE RIVIJERE

Smještena je u samom središtu kvarnerskog zaljeva i obuhvaća niz turističkih mjesta poput Dramlja, Jadranovog, Crikvenice, Novog vinodolskog i Selca.

1. Općenito o Rivijeri Crikvenici

4.1.1 Geografski i prometni položaj

Rivijera Crikvenica je smještena u Kvarnerskom zaljevu Jadranskog mora, udaljena je 36 kilometara od Rijeke, središta Primorsko-goranske županije, u čijem se sastavu i nalazi. Sastoji se od urbanistički spojenih naselja: Selcem, Crikvenicom, Dramljem i Jadranovom. Prostire na oko 28 četvornih kilometara u priobalnom pojasu, oko 15 km dugom i oko 2 km širokom.²¹ Crikvenica je odlično

---

¹⁹ Ibidem

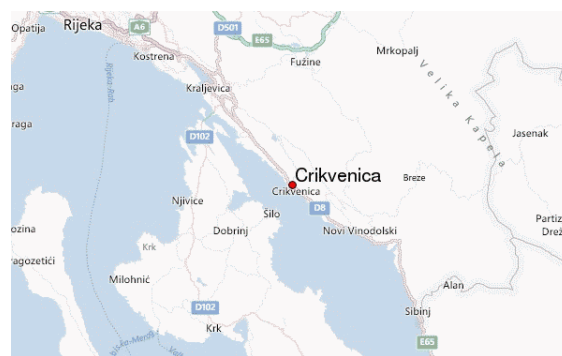
²⁰ Ibidem

²¹ Denona Bogović N.,2015. Strategija gospodarskog razvitka Grada Crikvenice, Ekonomski Fakultet u Rijeci, str. 13

prometno povezana s ostatkom Europe, stoga je iz srednje Europe cestom moguće doći u Crikvenicu za jedan dan. Naime, Rivijera Crikvenica izuzetno je dobro prometno povezana. Nalazi se u blizini autocesta A7 (Rupa-Rijeka-Križišće) i A6 (Rijeka-Zagreb) preko kojih je dalje povezana s A2 (Zagreb-Macelj) i A4 (Zagreb-Goričan), odnosno s europskim sustavima brzih cesta. Produžetak A7 do čvora Žuta lokva i povezivanje s autocestom A1 (Zagreb-Dubrovnik) dodatno će unaprijediti prometnu povezanost rivijere. Osim cestovnim, u Crikvenicu je moguće stići i morskim ili zračnim putem. Naime, u Gradskoj luci nalazi se vez za brodove, a rivijera obiluje manjim lučicama za plovila. Zračnim putem je najjednostavnije doći preko aerodroma Zračne luke Rijeka, također smještenog na Krku, svega dvadesetak kilometara od Crikvenice. Međunarodna Zračna luka Rijeka, operativna je cijele godine, a tijekom ljeta servisiraju je redovne linije Croatia Airlines-a s Munhenom i Londonom te niz low-cost i charter linija (npr. Ryan Air, Eurowings, Condor, Transavia) s Njemačkom, Švedskom, Norveškom, Poljskom.

Slika 1: Crikvenica

Izvor: <https://www.weather-forecast.com> (27.09.2019.)

2. Turistički resursi Rivijere Crikvenice

Turistički resursi su prirodna ili antropogena dobra koja se mogu gospodarski iskoristiti. Dio su cjeline razvoja određenog geografskog područja, a bogatstvo resursima komparativna je prednost u turističkom i gospodarskom razvoju. Cjelokupna ponuda u turizmu temelji se na atraktivnim svojstvima resursa kojima raspolaže. Turističkim resursima smatraju se sva ona sredstva koja se mogu privesti korisnoj svrsi u turizmu nekog područja.

4.2.1. Prirodni resursi

Prirodnim resursima turističke destinacije smatraju se ona dobra koja su nastala bez utjecaja čovjeka, a koja su dovoljno atraktivna da bi se mogla turistički valorizirati. To mogu biti klima, plaže, koraljni grebeni, planine, pustinje, šume, zaštićena područja prirode, slapovi, jezera, rijeke, spilje, flora i fauna itd.

Klima

Povoljan smještaj rivijere Crikvenice i zaštićenost od jakih vjetrova, i to sa sjevera zahvaljujući obroncima planine Kapele, a s juga otoku Krku, uvjetuju blagu mediteransku klimu. Stogodišnji je

prosjeck temperature 14,2°C, a prosječna ljetna temperatura iznosi 23,6°C. Snijeg, magla i temperatura niža od 5°C velika su rijetkost. Zime su blage, uglavnom bez snijega, a ljeta duga i topla. Morski zrak odlikuje se čistoćom i raspršenim zdravim oligomineralima, a nema štetnih peludnih alergena i otpadnih plinova. Rivijera Crikvenica se odlikuje i velikim brojem sunčanih sati, godišnje oko 2500. Ljekovitost primorske klime izvire iz iznimno povoljnog geografskog područja Crikveničke rivijere. Povoljan smještaj rivijere Crikvenice uvjetuje blagu klimu opuštajućeg tipa. Rivijera Crikvenica koristi stoljetnu tradiciju primjene klimatoterapije i talasoterapije što znači primjenu fizičkih i kemijskih prirodnih ljekovitih činitelja svojstvenih moru i primorju, a to su morski zrak i klima te morska voda. Primjena klimatoterapije i ljekovitih prirodnih činitelja provodi se slobodnim pristupom korisnika ili medicinski vođenim terapijskim procedurama. Slobodni pristup se sastoji od boravka u destinaciji, šetnji i drugih oblika fizičke aktivnosti na otvorenom uz more. Terapijske procedure se sastoje od vježbi disanja i drugih fizikalnih procedura i vježbi koje se provode na otvorenom i uz more pod stručnim vodstvom fizioterapeuta. Primjena talasoterapijskih postupaka u medicinske svrhe znači prije svega upotrebu morske vode u terapijskim procedurama, kao što su različite vrste inhalacija morske vode te različite procedure fizikalne medicine i rehabilitacije koje se provode u morskoj vodi.

More i obala (plaže)

Rivijera Crikvenica se proteže na 28 km obalnog pojasa koji krasi prirodne uvale, pješčane i šljunkovite plaže. Slanost mora od 4% i neprekidna strujanja od jugoistoka prema sjeverozapadu čine more čistim i bistrim. Najpoznatija plaža je Glavna gradska plaža koja se nalazi 200 metara od centra rivijere Crikvenice. Zahvaljujući uređenosti i visokokvalitetnoj čistoći mora crikvenička plaža je 1998. godine postala nositeljica prve „Plave zastave“, međunarodnog priznanja ekološkog programa zaštite okoliša, mora i priobalja, koju dodjeljuje svake godine međunarodna Zaklada za odgoj i obrazovanje za okoliš (FEE). Osim Glavne gradske plaže, posjetiteljima na raspolaganju stoje još brojne plaže. Neke od njih su „Omorika“, „Kaštel“, „Kačjak“ i mnoge druge.

Jama Vrtare male

Jama Vrtare male nalazi se u Dramlju, a smatra se jednim od najbogatijih paleontoloških lokaliteta u Hrvatskoj, koji svjedoči dinamičnom životu iz prapovijesnog doba, s kraja razdoblja ledenog doba, u kojem se pojavio današnji čovjek. Duboka je oko 40 metara, a u njoj su pronađeni brojni fosilni ostaci davno izumrlih životinja te je uočena velika bioraznolikost podzemnih organizama. Sudeći po izgledu i stanju jame, pretpostavlja se da je ona u prošlosti bila prirodna zamka u koju su životinje upadale ili su ulazile unutra, a kasnije nisu mogle izaći. Paleontološkom obradom utvrđene su kosti i zubi vuka, medvjeda, špiljskog medvjeda, špiljskog lava, konja, jelena lopatara, divokoze, bizona, šumskog nosoroga, slona te brojni ostaci sitnih sisavaca i ptica poput poljske voluharice, zeca, hrčka, krtice, šišmiša, crvenokljune galice, divljeg goluba, snježne sove, jastreba, gavrana itd. Jama je upisana u Registar spomenika prirode te je kao takva i preliminarno zaštićena.

Slika 2: Jama Vrtare male

Izvor: <https://www.mgc.hr> (30.09.2019.)

Ljubavna cestica

Mnogi ovu šetnicu opisuju kao najljepšu šetnicu na području Crikveničke rivijere, a ime je dobila jer je idealno mjesto za romantičnu šetnju što prepoznaju gotovo svaki zaljubljeni par koji se tamo nađe. Nastala je ranih tridesetih godina 20. stoljeća. Ova prekrasna oaza dugačka je 8 kilometara, na putu njome mogu se vidjeti i neke kulturno-povijesne znamenitosti. Neke od njih su:

- Gradina Badanj, najstariji srednjovjekovni fortifikacijski spomenik u Vinodolu, koji se nalazi u neposrednoj blizini rivijere Crikvenice.
- Pod veli kamik, nekadašnji izvor pitke vode i prvi crikvenički vodovod, izgrađen 1890. godine.
- Vidikovac na putu od gradine Badanj do Kavranove stene na 155 m n.v. s pogledom na Tribalj i Tribaljsko akumulacijsko jezero
- Lokvu ispred Kavranove stene s livadicama kao stvorenima za odmor i druženje
- Kavranova sten, koja se strmo uzdiže iznad lokve na 290 m n.v.

Slika 3: Ljubavna cestica

Izvor: www.rivieracrikvenica.com (30.09.2019.)

Tribaljsko jezero

Sedam kilometara od centra rivijere, u Vinodolskoj dolini nalazi se omiljeno izletišta stanovnika rivijere Crikvenice kao i njezinih posjetitelja - Tribaljsko jezero. Kupanje u jezeru je zabranjeno, ali posjetitelji mogu imati priliku uživati u sportskom ribolovu ili pikniku na nekom od uređenih izletišta. Naime, na samom jezeru nalazi se ribarska kućica, u kojoj posjetitelji mogu potražiti okrijepu te kupiti dnevnu ribičku kartu. Oko jezera pruža se makadamska staza, idealna za šetnju, trčanje ili vožnju bicikla, a nedaleko od jezera nalazi se i paragliding klub „Kobac“ u kojem je moguće uz iskusne instruktore poletjeti s obližnjih stijena ili kao iskusi letači dobiti sve informacije o pristupnim cestama te samom letu. Na brežuljku iznad jezera nalazi se stari grad Drivenik, s kojeg se pruža predivan pogled na dolinu.

Slika 6: Tribaljsko jezero

Izvor: www.apartmanija.hr (30.09.2019.)

4.1.2. Antropogeni resursi

Sve pojave, objekte, procese i događanja, koje kod čovjeka stvaraju potrebu za kretanjem da bi zadovoljio svoje kulturne potrebe, nazivamo antropogenim turističkim resursima. To su oni sadržaji za koje su vezani atributi estetskog i znamenitog, a stvorili su ih narodi ili etničke skupine u davnoj ili bliskoj prošlosti. Možemo ih podijeliti na kulturno povijesne, etnosocijalne, umjetničke i ambijentalne.

Kotor

Na brdu iznad rivijere Crikvenice nalazi se etno zona, najstarije crikveničko naselje koje se spominje još u 13. stoljeću - Kotor. Svojom arhitekturom Kotor svjedoči o povijesti rivijere Crikvenice; „Crikveničani su prije naseljavanja današnje Crikvenice živjeli u naselju Kotor. Kotorska je župa bila u sastavu srednjovjekovnoga gradića Grižana, a stanovnici su bili vrlo pobožni, o čemu svjedoči broj crkava, uz koje su bile vezane i bratovštine (Sv. Šimuna, Sv. Trojstva, Presvetog Tijela, Sv. Marije, Sv. Jurja i Sv. Nikole). Godine 1776. je veliki požar opustošio Kotor, a većina stanovništva se seli prema moru“.²² Također, posjetitelji imaju priliku uživati i u prekrasnom pogledu na Vinodol i otok Krk koji se pruža s Kotora.

Slika 5: Kotor

Izvor: www.rivieracrikvenica.com (30.09.2019.)

---

²² Rivieracrikvenica <http://www.rivieracrikvenica.com/> (30.09.19.)

Arheološki lokalitet Lokvišće

Arheološki lokalitet Lokvišće u Jadranovu potječe iz doba starih Rimljana te je najstariji spomenik kulture u mjestu. Idealno je mjesto za obnovu duha i tijela s obzirom da uvala Lokvišće pored arheološkog lokaliteta ima i prirodno ljekovito blato za liječenje reumatskih bolesti.

Slika 7: Arheološki lokalitet Lokvišće

Izvor: www.mgc.hr (30.09.2019.)

Muzej grada Crikvenice

Muzej grada Crikvenice osnovan je 2008. godine, osnovao ga je sam Grad s ciljem prikupljanja, čuvanja, dokumentiranja, proučavanja i predstavljanja kulturne baštine Crikvenice, Dramlja, Jadranova i Selca. Smješten je u samom centru grada, u Preradovićevoj ulici. U muzeju posjetitelji mogu vidjeti predmete koji dokumentiraju život na ovom prostoru od prapovijesti do kraja 20. stoljeća. Građa muzeja organizirana je u nekoliko zbirki:

- zbirke predmeta iz svakodnevnog života
- zbirka fotografija
- zbirke razglednica
- zbirke dokumentarne građe
- paleontološke zbirke
- zbirke arheološke građe

Muzej često organizira razne radionice za djecu i odrasle pa posjetitelji prilikom posjeta osim razgledavanja antikviteta imaju priliku nešto i naučiti.

Gradska knjižnica Crikvenica

Knjižnica u Crikvenici osnovana je još daleke 1874. godine. Prema veličini knjižnog fonda druga je narodna knjižnica u Primorsko-goranskoj županiji i treća prema broju korisnika. Posebnost unutar zavičajne zbirke je zbirka od 500 starih razglednica Crikvenice koje datiraju od 1840. do 1950. godine. Danas je ona idealno mjesto za sve knjigoljupce.

Gradska galerija Crikvenica

Gradska galerija Crikvenica utemeljena je 2004. godine i u njoj je moguće razgledati umjetnička djela autora s crikveničkog područja ali i iz drugih krajeva Hrvatske i svijeta. Od 2008. godine galerija ima status relevantne galerije Republike Hrvatske. Smještena je u samome središtu grada, u Frankopanskoj ulici, a radi tijekom cijele godine u okviru Centra za kulturu "Dr. Ivan Kostrenčić".

Aquarium

Aquarium je nastao kao rezultat višegodišnjeg rada skupine biologa, ihtiologa, akvarista i ribara ovoga područja, koji su svoje znanje i ljubav prema morskom svijetu pretočili u prekrasan doživljaj, u kojem mogu uživati i posjetitelji. Površina Aquariuma iznosi 200m², unutar njega se nalazi 30 bazena koji svojim izgledom podsjećaju na prirodno stanište morskih stanovnika. U bazenima stanuje:

- više od 100 vrsta riba iz Jadranskog mora (murina, morska mačka, morski pas, morski konjic, škarpina, kirnja i dr.),
- oko 50 riba iz tropskih mora (škorpinja, anđeo, klaun, kugla, paleta, zebra i dr.)
- slatkovodne ribe od kojih su najzanimljivije piranje i neonke

Crkve i kapele

Područje Crikvenice obiluje crkvama i kapelama od kojih je svaka zanimljiva na svoj način, a to su:

- Crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije
- Crkva Sv. Antuna Padovanskoga
- Ruska pravoslavna crkva
- Crkva Sv. Jelene
- Crkva Sv. Jakova apostola
- Župna crkva Svete Katarine
- Kapela Sv. Katarine
- Kapela Sv. Josipa

3. Stanovništvo

Stanovništvo je ukupan broj ljudi nekoga naselja, kraja, regije, zemlje, kontinenta ili svijeta uopće. Određuje se razmještajem, gustoćom, kretanjem na osnovi popisa, prirodnim priraštajem, prostornom pokretljivošću (migracija ili selidba), sastavom i ostalim obilježjima u prostoru i vremenu.

Popis stanovništva sustavan je postupak prebrojavanja, odnosno evidentiranja sveukupne populacije nekoga područja, najčešće države. Popis stanovništva trenutačan je demografski pokazatelj, budući da je definiran tzv. kritičnim trenutkom popisa (dan na koji se popisano stanje odnosi, npr. u Hrvatskoj 31. ožujka popisne godine). Smatra se najvažnijim izvorom podataka o populaciji.

U tablici 2. Prikazano je kretanje broja stanovnika na području Crikvenice u razdoblju od 2001. do 2011. godine.

Tablica 2: Popis stanovništva 2001. te 2011. godine na području Crikvenice

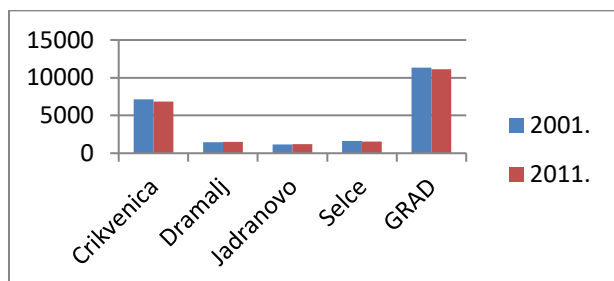
Naselja	Popisne godine	
	2001.	2011.
Crikvenica	7121	6860
Dramalj	1456	1485
Jadranovo	1148	1224
Selce	1623	1553
UKUPNO	11348	11122

Izvor : www.zavod.pgz.hr (8.10.2019.)

Iz tablice 2 vidljivo je da su Dramalj i Jadranovo zabilježili porast broja stanovnika u 2011. godini u odnosu na 2001., dok su Crikvenica i Selce zabilježili pad broja stanovnika u istom razdoblju. Kada gledamo cjelokupno područje Rivijere Crikvenice, vidljivo je da se broj stanovnika u 2011. godini manji za 226 stanovnika u odnosu na 2001. godinu. Isto je prikazano grafikonom 1.

Grafikon 1: Kretanje broja stanovnika u rivijeri Crikvenici u razdoblju od 2001. do 2011. godine

Izvor: www.zavod.pgz.hr (8.10.2019.)

Iz grafikona 1 vidljivo je da na području Rivijere Crikvenice, s obzirom na broj stanovnika prednjači grad Crikvenica te da je ukupan broj stanovnika u blagom padu.

U protekla dva desetljeća na kretanje broja stanovnika osobit utjecaj imali su trendovi turističkih kretanja, koji su rezultirali doseljavanjem stanovništva pa je pozitivan migracijski saldo ublažavao posljedice negativnog prirodnog kretanja stanovništva. Godine 2011. u odnosu na 2001. godinu broj stanovnika je smanjen za 226. Broj stanovnika na užem području Grada Crikvenice smanjen je za 3,7%, a povećanje su zabilježili Jadranovo (6,6%) i Dramalj (2,0%). U nastavku pratimo broj stambenih jedinica za promatrano razdoblje 2001 i 2011.g.

Tablica 3: Stambena izgradnja u 2001. i 2011. godini na području Crikveničke rivijere

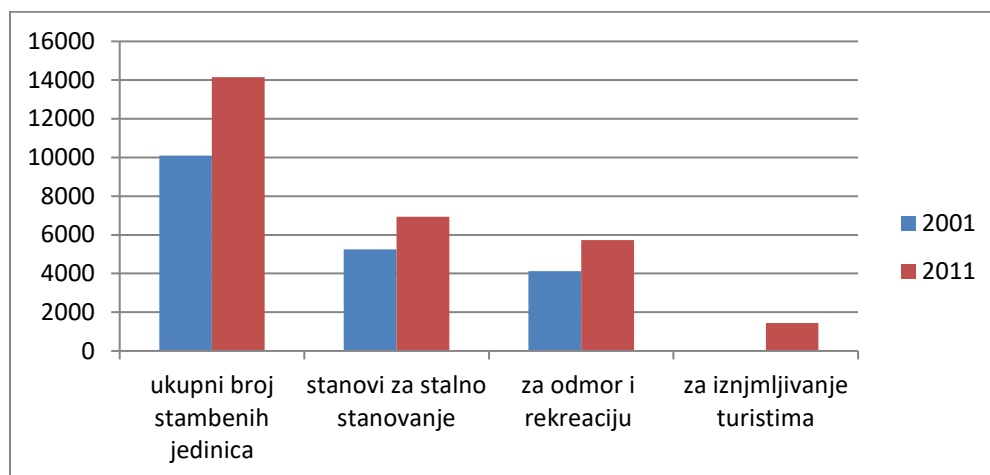
		2001.g.	2011.g.
Broj stambenih jedinica		10096	14 143
Stanovi za stalno stanovanje		5248	6 940
Stanovi koji se koriste povremeno	Za odmor i rekreaciju	4121	5 727
	U poljoprivredi	1	2
Stanovi u kojima se obavlja djelatnost	Iznajmljivanje turistima	-	1 440
	Ostale djelatnosti	726	34

Izvor: DZS www.dzs.hr (08.10.19.)

Usprkos blagom padu broja stanovnika broj stambenih jedinica značajno raste. Sva naselja imala su vrlo visok porast broja kućanstava i to između 7,8% (Crikvenica) i 15,4% (Jadranovo). U Jadranovu je najviše porastao broj stanova za privremeno stanovanje. Ukupan broj kućanstava povećan je za 454 ili 10,8%. Prosječna starost stanovnika iz popisa stanovništva 2001. godine iznosi 41,1 godinu, dok iz popisa stanovništva prosječna starost stanovnika iznosi 44,6 godina, što ukazuje na činjenicu da se u razdoblju od 10 godina prosječna starost stanovništva na Crikveničkom području povećala za 3,5 godina. Iz tablice 3 možemo zaključiti da se broj stambenih jedinica na području Crikveničke rivijere u 2011. godini povećao u odnosu na 2001. godinu, osobito kada je riječ o stanovima za iznajmljivanje turistima. S druge strane, broj stanovnika na području rivijere Crikvenice smanjio se u 2011. godini u

odnosu na 2001. godinu. Možemo zaključiti da sve veći pritisci turizma na područje Rivijere imaju za rezultat pritisak stanogradnje na uskom priobalnom području.

Grafikon 2: Stambena izgradnja u 2001. i 2011. godini na području Crikveničke Rivijere

Izvor: www.zavod.pgz.hr (8.10.2019.)

Iz grafikona 2 vidljivo je da je u 2011. godini došlo do povećanja broja stambenih objekata (svih vrsta) u odnosu na popis iz 2001. godine.

4. Turistička kretanja u Rivijeri Crikvenici

Hrvatska je jedna od prepoznatljivih turističkih zemalja na Mediteranu. Svake godine Rivijera Crikvenica svojim brojnim prirodnim ljepotama i turističkim atrakcijama privlači sve veći broj turista. Ipak, potrebno je statistički analizirati razvoj turizma u destinaciji prema broju dolazaka i noćenja turista. Također, važno je i tablično te grafički prikazati podatke o smještajnim kapacitetima destinacije kako bismo imali bolji uvid u razvoj turizma u destinaciji i same destinacije.

1. Turistički smještajni kapaciteti Rivijere Crikvenice

Pritisci na okoliš ugrožavaju turistički razvoj, a u slučaju Republike Hrvatske, pretežno se odnose na primorski dio zemlje orijentiran na kupališni turizam, među kojima se prema velikoj koncentraciji turističkih aktivnosti na malom prostoru ističe upravo područje rivijere Crikvenice. Na području rivijere Crikvenice konstantno raste broj kreveta te je u 2018. godini zabilježen rast preko 4 % ili preko 600 novih ležajeva u privatnom sektoru u odnosu na 2017. godinu te je taj broj i dalje u porastu.

Tablica 4: Broj smještajnih kapaciteta Rivijere Crikvenice po godinama

Godina	2010	2012	2014	2018
Ukupni smještajni kapaciteti postelja)	26326	21221	23 490	25615
Hotelski smještajni kapaciteti	3447	3480	3267	3156
Kućanstva(sobe/postelje)	16792	11717	12874	20302
Ostalo	3732	3626	4956	-

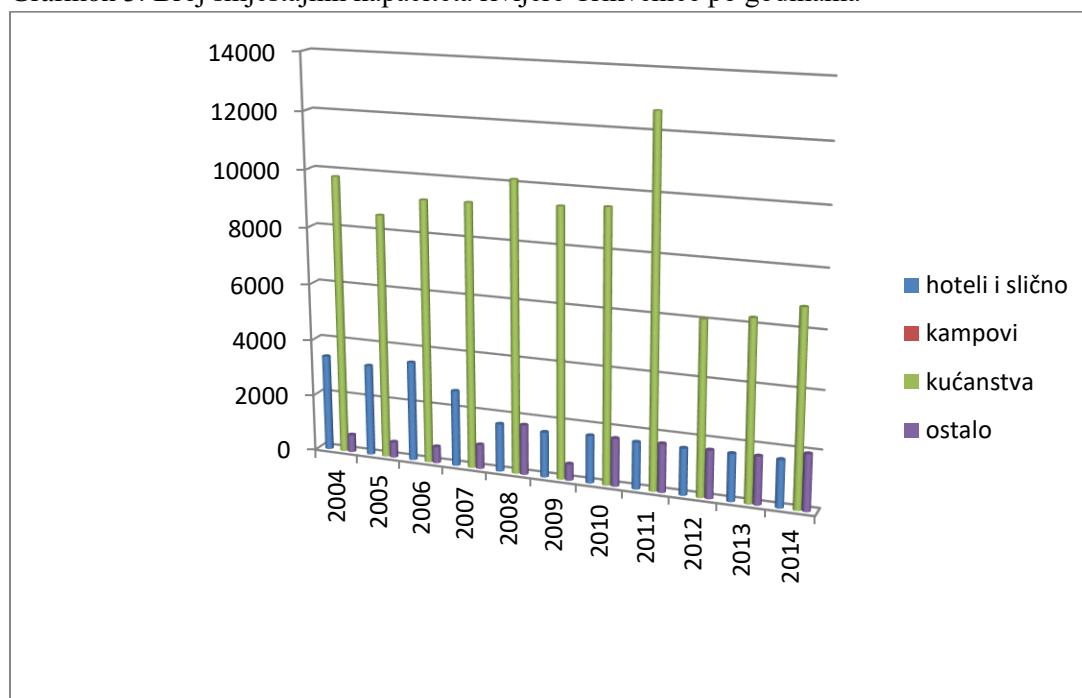
Izvor: DZS www.dzs.hr (13.05.2020.)

Kada gledamo razvoj broja smještajnih kapaciteta kroz posljednjih 10ak godina, vidljivo je da je ukupan broj smještajnih kapaciteta na području Rivijere Crikvenice uglavnom rastao, sa iznimkom

kada je u razdoblju između 2010. i 2012. godine pao i to za 20% u 2012. godini u odnosu na 2010. godinu. Broj hotelskih smještajnih kapaciteta porastao je za 1%, dok je broj privatnih smještajnih kapaciteta pao za 30%. S druge strane, u razdoblju između 2012. i 2018. godine došlo je do povećanja ukupnog broja smještajnih kapaciteta. Ukupan broj smještajnih kapaciteta u 2018. godini porastao je za 21% u odnosu na 2012. godinu. Broj hotelskih smještajnih kapaciteta pao je za 10%, dok je broj privatnih smještajnih kapaciteta porastao za čak 73%. Također, možemo primijetiti da 2018. godina nije uspjela nadmašiti 2010. godinu po broju ukupnih smještajnih kapaciteta, kao ni smještajnih kapaciteta u hotelima, no broj privatnih smještajnih kapaciteta veći je u 2018. za 21% u odnosu na 2010. godinu, što je dobar pokazatelj porasta trenda izgradnje privatnog smještaja na području Rivijere Crikvenice posljednjih godina.

Grafikon 3: Broj smještajnih kapaciteta rivijere Crikvenice po godinama

Izvor: DZS www.dzs.hr (13.05.2020.)

Iz grafikona 3 vidljivo je da se broj smještajnih kapaciteta svih vrsta na području rivijere Crikvenice u 2014. godini smanjio u odnosu na 2004. godinu. Također možemo vidjeti da je u 2011. godini broj smještajnih kapaciteta bio najveći.

U tablici 5 prikazan je broj smještajnih jedinica i ležajeva po vrstama objekta za 2018. godinu.

Tablica 5: Broj smještajnih jedinica i ležajeva po vrsti objekta na području Rivijere Crikvenice za 2018. godinu

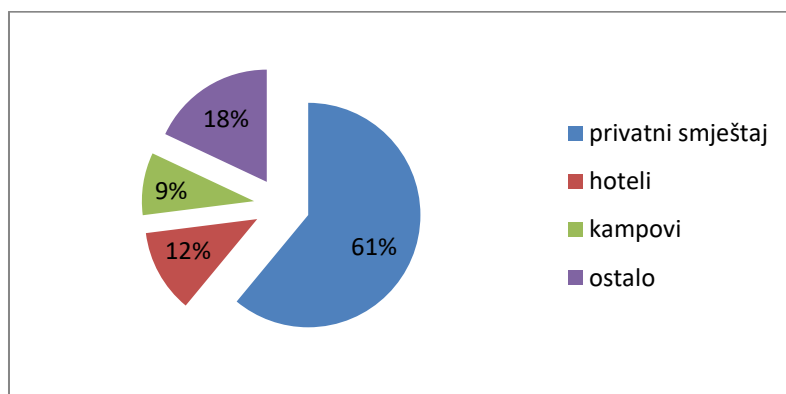
Vrsta objekta	Br. smještajnih jedinica	Br. ležajeva	Br. Objekata
Hoteli	1,465	3,050	29
Kampovi	719	2,157	3
Objekti u domaćinstvu	5,165	15,180	2,526
Ostali ugost. objekti za smještaj	1,595	4,353	133
Nekomercijalni smještaj	3,300	13,602	3,277
Ukupno	12,244	38,342	5,968

Izvor: <https://www.dzs.hr/> (08.10.2019.)

Iz sustava e-Visitor proizlazi podatak da područje Crikveničke rivijere raspolaže s ukupno 38.342 ležajeva, od čega 61,37 % (15.187 ležajeva) otpada na ležajeve u privatnome smještaju – objekti u domaćinstvu, 12,32 % (3.050 ležajeva) na hotele, 8,72 % (2.157 ležajeva) na kampove, 17,67 % na ostalo - druge vrste – skupina kampovi (4.353 ležaja). U usporedbi s 2017. godinom, u privatnom smještaju (objekti u domaćinstvu) došlo je do povećanja smještajnih jedinica za 961 ležajeva.²³

U grafikonu 4 biti će prikazani udjeli postelja po vrsti smještajnih objekata.

Grafikon 4: Udio postelja po vrsti smještajnih objekata u 2018. godini

Izvor: <https://www.dzs.hr/> (08.10.2019.)

Privatni smještaj (objekti u domaćinstvu) najzastupljenija je vrsta smještaja na crikveničkoj rivijeri.

Turizam i okoliš su u neprestanoj interakciji, povratnoj sprezi koja je u početku pozitivna, no intenziviranjem razvoja turizma taj odnos po stanje okoliša postaje sve nepovoljniji. Turistička industrija često ima štetan utjecaj na kvantitetu i kvalitetu prirodnih i kulturnih resursa, a pad kvalitete i kvantitete tih resursa ima negativan utjecaj na rast i razvoj turizma. Korištenjem prostora u turizmu za izgradnju rekreativnih receptivnih kapaciteta, prometne infrastrukture u svrhu privlačenje turista i zadovoljavanja njihovih rekreativnih i kulturnih potreba zapravo je izravan ili neposredan kontakt i djelovanje turističke industrije i turista na promjene u okolišu. Stoga je pri takvim zahvatima nužno voditi računa o temeljnim vrijednostima prostora na čijim se svojstvima i karakteristikama zapravo i temelji razvoj turizma određene priobalne destinacije. Navedena područja posebno su ugrožena masovnim turizmom, pretjeranom urbanizacijom i nekontroliranom gradnjom, apartmanizacijom, koja često prati intenzivan razvoj turizma. Rivijera >Crikvenica je primjer upravo jedne takve negativne sprege turizma i prostora. Što se tiče utjecaja turizma na prostor, on se može zorno prikazati i koeficijentom turističke funkcionalnosti. Koeficijent turističke funkcionalnosti proizlazi iz odnosa broja kreveta turističkih smještajnih kapaciteta i broja stanovnika.²⁴

Ukupni smještajni kapaciteti na području TZG Crikvenice za 2018. godinu iznose 38,342. S obzirom na broj stanovnika (prema popisu iz 2011. godine: 11,122), postojeći koeficijent turističke funkcionalnosti rivijere Crikvenice iznosi 344, što označuje 344 kreveta u turističkim smještajnim kapacitetima na 100 stanovnika.

²³ Rivieracrikvenica <http://www.rivieracrikvenica.com/> (08.10.19.)

²⁴ Denona Bogović N.,2015. Strategija gospodarskog razvitka Grada Crikvenice, Ekonomski Fakultet u Rijeci, str.85

Iz koeficijenta turističke funkcionalnosti proizlazi Defertov operativni turistički indikator, po kojem se određeno područje na temelju vrijednosti koeficijenta turističke funkcionalnosti svrstava u određenu kategoriju turističke aktivnosti.

Tablica 6.: Ekonomski pokazatelji turističkog značenja

Koeficijent turističke funkcionalnosti	Defertov operativni turistički indikator
Viši od 500	6- vrlo značajna turistička aktivnost
100-500	5-značajna turistička aktivnost
40-100	4-pretežna turistička aktivnost
10-40	3-važna turistička aktivnost
4-10	2-turistička aktivnost manje važnosti
Manji od 4	1-neznatna turistička aktivnost

Izvor: obrada autora po predlošku iz Denona Bogović N.,2015. Strategija gospodarskog razvitka Grada Crikvenice, Ekonomski Fakultet u Rijeci, str.85 (16.02.2020.)

Iz koeficijenta turističke funkcionalnosti proizlazi da rivijera Crikvenica ulazi u kategoriju lokaliteta s značajnom turističkom aktivnošću (Defertov TOI indikator = 5).

5. Turistički promet na području Rivijere Crikvenice

Turistički dolasci i turistička noćenja

Kako bismo imali što bolji uvid u smjer razvitka turizma na području rivijere Crikvenice, važno je prikazati statističke podatke o ukupnim brojevima dolazaka i noćenja koje su ostvarili turisti kroz godine na području Crikvenice.

U tablici 4. prikazan je broj dolazaka i broj noćenja po godinama na području Rivijere Crikvenice.

Tablica 7: Ostvarena noćenja na Rivijeri Crikvenici po godinama i vrsti smještajnih objekata

Godina	2010	2012	2014	2018
Hoteli i aparthoteli	185 958	195 063	174 799	398 502
Privatne sobe	265 208	336 756	351 118	1 026 633
Ostalo	137 273	126 732	125 055	343 043

Izvor: <https://www.dzs.hr/> (20.04.2020.)

Iz tablice 7 vidljivo je da je broj noćenja na području Rivijere Crikvenice u svim vrstama smještajnih objekata u 2018. godini porastao u odnosu na 2010. godinu. Broj noćenja u hotelskom smještaju u 2018. godini veći je za 114% u odnosu na 2010. godinu. U istom razdoblju, broj noćenja u privatnom smještaju porastao je za čak 287% što još jednom daje odličan prikaz drastičnog porasta broja privatnih smještajnih kapaciteta i dominaciju istog nad ostalim vrstama smještajnih kapaciteta. Broj noćenja u ostalim smještajnim kapacitetima veći je za 150% u 2018% godini, u odnosu na 2010. godinu.

Tablica 8.: Broj dolazaka i noćenja po godinama na području Rivijere Crikvenice

Godina	Broj dolazaka	Broj noćenja	Prosječan boravak gostiju
2010.	109.744	588.439	5
2015.	131.969	736.998	5.5
2018.	359.469	1.917.936	5

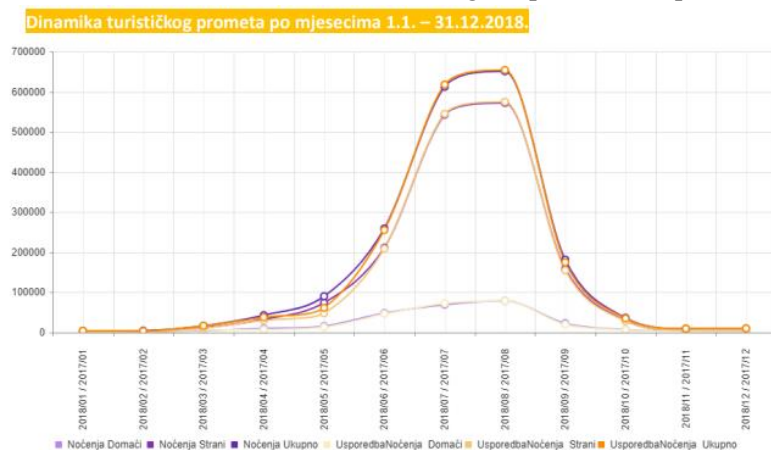
Izvor: <https://www.dzs.hr/> (20.04.2020.)

Iz tablice je vidljivo kako su brojevi dolazaka i noćenja turista na području rivijere Crikvenice u razdoblju od 2010. do 2018. godine neprekidno rasli. U 2018. godini ostvareno je 228% više dolazaka i 226% više noćenja nego u 2010. godini. S druge strane, prosječna duljina boravka gostiju u destinaciji iznosi 5 dana i ta brojka nije se mijenjala kroz godine. Iz toga možemo zaključiti da iako se mnogo ulaže u smještajne kapacitete (na prvom mjestu privatni smještaj koji za razliku od hotela ni ne može motivirati goste na dulji boravak), ponuda turističkih sadržaja u destinaciji ostaje zanemarena te se oslanja na sunce i more kao glavni motiv dolaska turista, što rezultira relativno kratkom duljinom boravka gostiju u destinaciji.

Sezonalnost turističkog prometa

Hrvatska je zemlja s najvećom sezonalnošću u Europi. Grčka kao izrazito sezonalna ima taj pokazatelj desetak puta bolji od Hrvatske. Crikvenički indeks sezonalnosti je 2018. godine 161, što znači da u kolovozu ima 100 puta više dolazaka gostiju nego u siječnju, što je bolji rezultat u odnosu na prethodne godine te je i dalje bolji u odnosu na neke jake kvarnerske destinacije.

Grafikon 5: Dinamika turističkog prometa po mjesecima 1.1.-31.12. 2018.

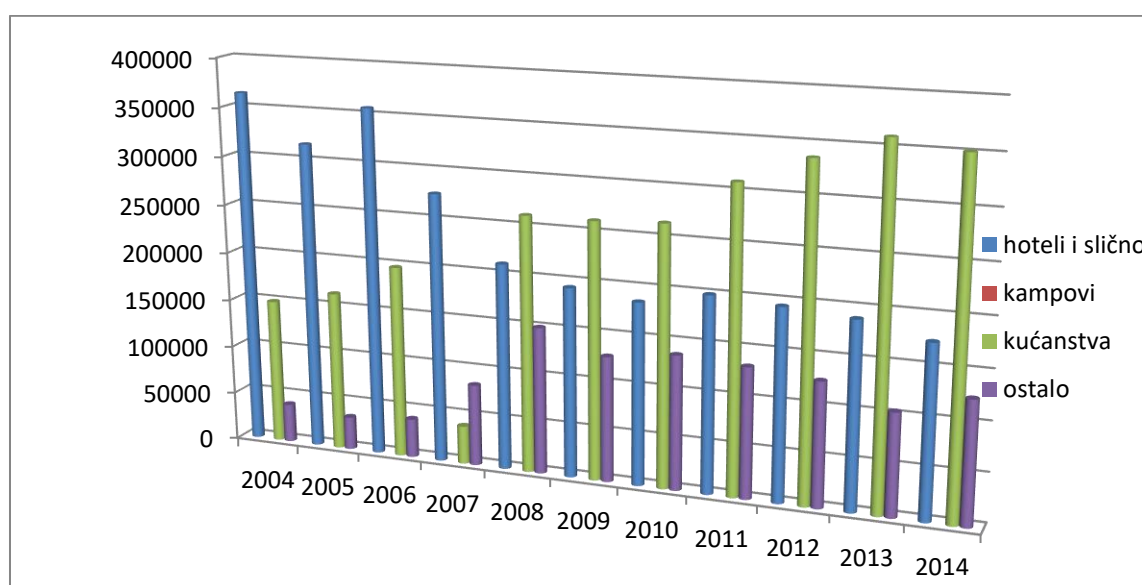
Izvor: <https://www.dzs.hr/> (16.10.2019.)

Najveći broj noćenja u 2018. godini zabilježen je 07.08.2018., kada je na području rivijere Crikvenice boravilo 23.751 gostiju²⁵. Bez obzira na činjenicu što je Crikvenica po indeksu sezonalnosti bolja od nekih jakih destinacija na Kvarneru, ovi podatci pokazuju da rivijera Crikvenica još uvijek ima izrazito lošu strukturu smještaja. Hoteli mogu značajno utjecati na smanjenje sezonalnosti no kako smo vidjeli iz prikaza, udio hotelskog smještaja u destinaciji iznosi svega 12%. Nažalost, Crikvenička rivijera ima relativno mali broj kreveta u hotelskome smještaju (12,32 % udjela), a marina niti nema. Hotelsko poduzeća "Jadran" d.d., 2016. godine započelo je s rekategorizacijom hotela, a nastavilo se i kroz

²⁵ Rivieracrikvenica <http://www.rivieracrikvenica.com/> (16.10.2019.)

2017. godinu, što je nužan preduvjet kako bi sezonalnost bila manja. U 2017. je otvoren i obnovljeni hotel „Crikvenica“, koji je naposljetku dobio 4 zvjezdice, a u 2018. je otvoren hotel „Park“ koji teži istoj kategorizaciji. Ono što je svakako problem je trenutno samo 1 hotel koji radi cjelogodišnje, a na taj način ne može se uspješno utjecati na smanjenje sezonalnosti. Iako se u nekim objektima uložilo u wellness sadržaje, što izrazito nedostaje Rivijeri, i dalje se oni ne koriste kao mamac za dolaske turista van sezone. Izrazito je velik udio obiteljskoga smještaja (61,37 %), koji je vrlo podložan sezonalnosti. Osim toga, Crikvenica u maloj mjeri nudi paket aranžmane, koji u najvećem dijelu popunjavanju pred i posezonu. Treba istaknuti da su brojke za 2018. godinu po mjesecima uglavnom rasle. Pad je zabilježen u siječnju i to od 8,58 %, u ožujku 0,63 %, u srpnju 0,90%, kolovozu od 0,49 %, studeni od 2,47 % i prosinac od 5,93%. U veljači je zabilježen porast od 15,13%, u travnju 13,81 %, u svibnju 46,46 %, u lipnju 1,60 %, u rujnu 3,64 % te listopadu 4,30 %.²⁶

Grafikon 6: Broj ostvarenih noćenja po godinama od 2004. godine do 2014. godine s obzirom na vrstu smještajnih kapaciteta

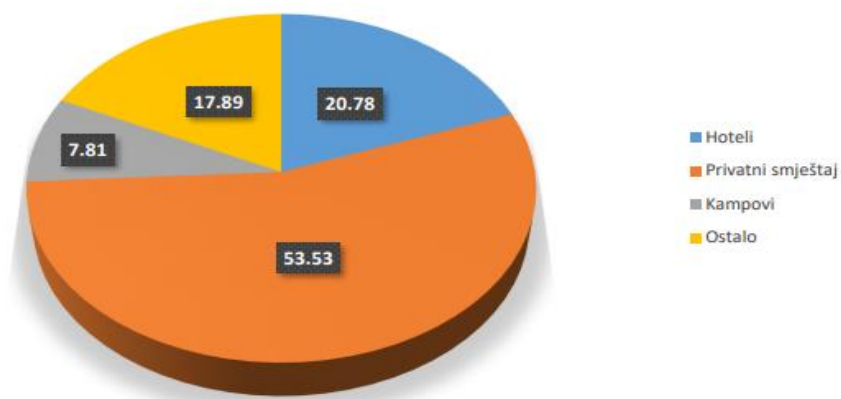
Izvor: <https://www.dzs.hr/> (20.04.2020.)

Iz tablice je vidljivo kako su u 2004. godini najveći broj noćenja ostvarivali hoteli i smještajni objekti sličnog tipa, no s godinama se taj broj mijenjao u korist privatnog smještaja. Od 2008. godine najveći broj noćenja ostvareno je u privatnom smještaju, te iz godine u godinu je ta brojka rasla, dok je broj noćenja u hotelima nastavio padati.

U grafikonu 7 biti će prikazan udio noćenja u % prema vrsti smještaja u 2018. godini.

²⁶ Ibidem

Grafikon 7: Udio noćenja u % prema vrsti smještaja u 2018. godini.

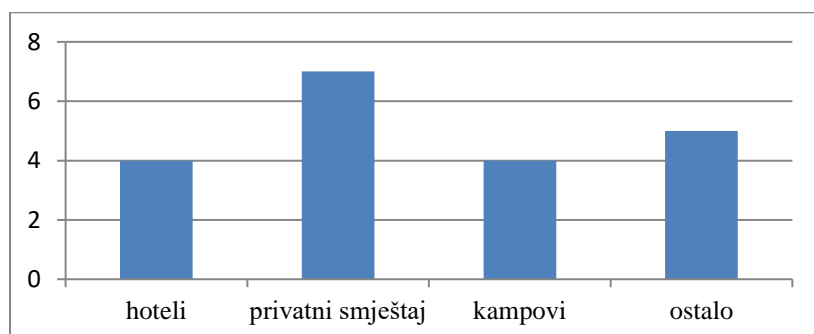

Izvor: : <https://www.dzs.hr/> (9.10.2019.)

Iz grafikona 7 vidljivo je da najveći udio noćenja u 2018. godini otpada na privatni smještaj, sa čak 53.53% udjela, na drugom mjestu nalaze se hoteli s 20.78%, a najmanji udio, 7.81% otpada na ostale vrste smještaja.

Izvor: <https://www.dzs.hr/> (9.10.2019.)

Grafikon 8: Prosječna duljina boravka gostiju po vrsti smještaja u 2018. godini

Izvor: <https://www.dzs.hr/> (9.10.2019.)

U prosjeku, duljina boravka gostiju je najdulja u privatnom smještaju, dok je najkraća u kampovima i hotelima. Prosječna popunjenost u obiteljskom smještaju iznosila je 68 dana. Prosječna popunjenost hotelskoga smještaja iznosi 131 dan. Prosječna popunjenost kampova iznosi 69 dana. Prosječni broj dana boravka turista u kampovima na Crikveničkoj rivijeri su 4 dana, kao i godinu prije.²⁷

5. Raspoloživost plažnog prostora po kupaču i upravljanje plažama

Za razvoj turizma u Primorsko-goranskoj županiji, kao i cijelom priobalnom području Republike Hrvatske, značaj plaža je nemjerljiv. Obalno područje jedno je od najvrjednijih prirodnih bogatstava Republike Hrvatske koja je poznata kao destinacija mora, sunca i obale te su stoga obalna područja ključna za razvoj turizma. Plaže kao dio obalnog područja temelj su konkurentne prednosti i generator su prihoda pa posljednjih godina i u Republici Hrvatskoj raste interes za mogućnost

²⁷ Ibidem

korištenja njihova rekreacijskog i gospodarskog potencijala. U većini slučajeva nema sustavnog, promišljenog i održivog pristupa uređenju i upravljanju plažama u priobalnim turističkim destinacijama u Republici Hrvatskoj. Jedan od ključnih problema u kontekstu održivog turističkog upravljanja plažama u priobalnim turističkim destinacijama jeste neusklađenost smještajnih i rekreativnih kapaciteta s prihvatnim kapacitetima plaža²⁸. Prema istraživanju Instituta za turizam²⁹, glavni motiv dolaska za tri četvrtine turista je pasivni odmor. Tako 75 % turista navodi plivanje i kupanje kao najomiljeniju aktivnost. Istovremeno, gosti su najmanje zadovoljni elementima ponude destinacije, od raznolikosti kulturnih manifestacija, mogućnosti za kupnju, kvalitete lokalnog prijevoza, ali ističu i nezadovoljstvo opremljenošću i uređenošću plaža. Razvrstaj plaža u Republici Hrvatskoj temelji se na više zakonskih rješenja. Sukladno Pravilniku o vrstama morskih plaža i uvjetima koje moraju zadovoljavati plaže su podijeljene na uređene i prirodne plaže. Prema Pravilniku, uređena plaža je s morem neposredno povezani uređeni kopneni prostor sa sanitarnim uređajima, tuševima i kabinama, ograđen s morske strane, koji je pristupačan svima pod jednakim uvjetima. Prirodna plaža je neuređeni i s morem neposredno povezani kopneni prostor koji je pristupačan svima. Primorsko-goranska županija ima ukupno 234 km urbanizirane morske obale (136 km određeno za naselja i 98 km za gospodarsku namjenu). Od dijela morske obale za gospodarsku namjenu uvjerljivo najveći dio, čak 82,1 km², koristi se u ugostiteljsko-turističke svrhe. Kako bi se smanjili negativni utjecaji na obalni pojas te povezala djelatnost svih aktera u prostoru nužnost je uspostava sustava Integralnog upravljanja obalnim područjem i morem. Kakvoća mora na području Primorsko goranske županije može se ocijeniti kao vrlo dobra, no unatoč tome, postoje određena ugrožena područja, potencijalne opasnosti i rizici kojima treba posvetiti posebnu pažnju u cilju postizanja i/ili održavanja dobrog stanja morskog okoliša na ovom području. Na području rivijere Crikvenice prijavljeno je ukupno 31 plaža.³⁰ U tablici broj 9. su prikazani plažni resursi Crikveničke rivijere.

---

²⁸ Birkić, D., Primužak, A., Rožanković, V.: Uloga i značaj održivog upravljanja plažama u priobalnim turističkim destinacijama, 5. međunarodna konferencija Inovacije, tehnologije, edukacija i menadžment Zbornik radova 5. međunarodne konferencije Inovacije, tehnologije, edukacija i menadžment Čakovec : Međimursko veleučilište u Čakovcu , Prethodno priopćenje; UDK: 725.753:338.48; ISSN: 2584-7562, Sv. Martin na Muri, Hrvatska, 04.04.-05.04.2018

³⁰Regionalni program uređenja i upravljanja morskim plažama na području Primorsko –goranske županije, 2015 (21.04.2020.)

Tablica 9.: Raspoloživi plažni prostor Rivijere Crikvenica

Redni broj plaže	Naziv plaže	Tip plaže	Dužina (m)	Površina (m ²)
1.	Tunera, Jadranovo	uređena / mjesna	380	2040
2.	Bazeni - Hotel Vraždin, Selce	Uređena	200	/
3.	Rokan, Selce	uređena / mjesna	240	1990
4.	Podvorska, Crikvenica	Uređena	200	3140
5.	Podvorska – Pickwick, Crikvenica	Uređena	150	7600
6.	Balustrada, Crikvenica	Uređena	500	12700
7.	Plaža Hotela Marina, Selce	Uređena	/	2815
8.	Havišće, Jadranovo	prirodna / udaljena	900	2920
9.	Pazdehova – Lanterna, Dramalj	uređena / mjesna	350	3510
cc10.	Kačjak, Dramalj	prirodna / udaljena / uređena / mjesna	1575	5330
11.	Uvala Slana, Selce	uređena / mjesna	250	2240
12.	Uvala Slanica, Selce	prirodna / udaljena	300	1065
13.	Hotel Vali, Dramalj	uređena / mjesna	150	910
14.	Karlovačko dječje odmaralište, Selce	uređena / mjesna	100	2815
15.	Jadranka, Selce	uređena / mjesna	300	2136
16.	Stoimena, Crikvenica	Uređena	410	2020
17.	Kaštel, Crikvenica	Uređena	130	2270
18.	Hotel Internacional, Crikvenica	uređena / urbana	170	2000
19.	Rivijera, Dramalj	uređena / mjesna	300	2355
20.	Polača, Selce	uređena / mjesna	220	2170
21.	Mediteran, Crikvenica	uređena / mjesna	250	2460
22.	Maslina, Selce	uređena / mjesna	50	450
23.	Thalassoterapia, Crikvenica	Uređena	200	/
24.	Omorika, Dramalj	Uređena	270	9890
25.	Gradska plaža, Crikvenica	Uređena	600	29200
26.	Uvala Jasenova, Selce	prirodna / udaljena	350	1565
27.	Divlja plaža, Selce	prirodna / udaljena	/	250
28.	Češka plaža, Selce (Poli mora)	Uređena	/	6670
29.	Autokamp, Selce	Uređena	330	3100
30.	Vodna, Jadranovo	uređena / mjesna	35	605
31.	Uvala Grabrova, Jadranovo	uređena / mjesna	650	3730
UKUPNO			9560	119 946

Izvor: c., (preuzeto 21.04.2020.)

Uz prirodnu i antropogenu atrakcijsku osnovu rivijere Crikvenice vezuju se i brojne slabosti, u prvom redu njihova neprimjerena valorizacija i opremljenost za turističko posjećivanje. To se vidi i iz podatka da raspoloživi prostor po kupacu na području rivijere Crikvenice iznosi 1,8 m². Usprkos razmjerno dobroj institucionalnoj regulaciji sustava zaštite prirodnih područja nedostaju sredstva za učinkovitu zaštitu, ti se prostori često devastiraju neprikladnom gradnjom, naročito izgradnjom apartmana i kuća za odmor, koje su zauzele značajan dio najatraktivnijih priobalnih područja i otoka.

Tablica 10.: Prikaz izračuna raspoloživog plažnog prostora po kupacu na području rivijere Crikvenice za 2013.g.

Grad/Općina	Kategorija	Osobe	Faktor istodobnosti	Kupači	Kupači ukupno	Plaže ukupno m ²	m ² po kupacu
Crikvenica	Stanovništvo	11122	0,3	3337	65 245	119 946	1,84
	Turisti	88 440	0,7	61 908			

Izvor: Regionalni program uređenja i upravljanja morskim plažama na području Primorsko – goranske županije, 2015)

Iz tablice je vidljivo da plažni prostor na području Crikvenice iznosi svega 1,84m² što je ispod prihvatljivog minimalnog standarda.

Kako bi se taj i svi ostali problemi s plažama sanirali, „Aksijski plan za unaprjeđenje turizma u Crikvenici 2019.-2029 između ostalog definira i uspostavu i uređenje sustava tematiziranih plaža Rivijere“.

U skladu s odrednicama o uređenju plaža predviđenih prostornim planovima te konzultirajući Regionalni program uređenja i upravljanja morskim plažama na području PGŽ, Aksijski plan bitno detaljnije razrađuje:³¹

- Model upravljanja – određivanje plaža za koje se preferira koncesija, onih sa koncesijskim odobrenjem i koje ostaju dio pomorskog dobra opće uporabe prema setu kriterija poput, primjerice, 'sadržaji u zaleđu plaže' (npr. smještajni objekt, urbano središte), 'značaj za percepciju destinacije', 'veličina', 'lokacija'.
- Tematizaciju(e) plaže – tema nužno komplementira sadržaje u zaleđu plaže, a gledajući sustav plaža u cjelini važno je da se tematizacijom podržava raznolikost plaža odnosno tržišni identitet 'dinamične rivijere rekreacije i zdravlja' te ujedno i pozicioniranje 'destinacije najzabavnijih plaža na Jadranu'. Stoga se posebno ističu 'plaže sa sportskim i rekreacijskim sadržajima', 'ronilačke plaže', 'adrenalinske plaže', plaže sa sadržajima zdravlja poput wellnessa, 'plaže za pse', ali i 'plaže za obitelji s djecom' i 'urbane promenadne plaže'.
- Kapacitet plaže – polazi iz prirodnih obilježja plaže, mogućnosti proširenja (ne narušavajući prirodne vrijednosti) i standarda prostora po kupacu.
- Koncept oblikovanja – rukovodi se konceptom 'dizajna iskustava' kako bi se kroz projektiranje plaže i objekata te kroz 'nad-standarde' ili dodatne sadržaje i naročito kroz dodatne usluge razvila visoko atraktivna 'doživljajna' plažna ponuda.

6. KRITIČKI PRIKAZ UTJECAJA TURIZMA NA OKOLIŠ CRIKVENIČKE RIVIJERE

Razvoj turizma je pokretačka snaga koja radikalno mijenja društvo, ekonomiju i okoliš pripadajuće priobalne destinacije. Priobalne destinacije (u ovom slučaju konkretno Rivijera Crikvenica) posebno su ugrožene masovnim turizmom, pretjeranom urbanizacijom i nekontroliranom gradnjom. Razlog tomu su nepostojanje prostornih planova, odnosno nezadovoljavajuća primjena prostornih planova tamo gdje postoje, te donošenje ambicioznih planova razvoja turizma. Pritisak od strane turista i lokalnog stanovništava značajno utječe na priobalnu turističku destinaciju, što se najbolje očituje kroz rast smještajnih turističkih kapaciteta te kuća i stanova za odmor lokalnog stanovništva. Uzmemo li u obzir sve oblike pritiska na priobalni prostor može se također uočiti da je broj osoba koji borave u priobalnim destinacijama u špici ljetne sezone višestruko veći nego izvan glavne sezone. Ako se pridodaju i neregistrirani smještajni kapaciteti, stvarni pritisak je još znatno veći.

Crikvenička rivijera danas smatra se turistički razvijenom destinacijom, ali isto tako, usprkos dugoj turističkoj tradiciji, turizam se razvija sporadično i stihijski, bez sustavnog pristupa, te iz tih razloga ne ostvaruje primjerene gospodarske efekte i opće društvene koristi. Iz tih razloga i ova turistička destinacija kao i mnoge druge priobalne destinacije suočena je s pitanjima zbrinjavanja povećanih količina otpada, pročišćavanja otpadnih voda, problemom prometnih gužvi, prekomjernom izgradnjom, opterećenjem infrastrukture, nezadovoljstvom lokalnog stanovništva kvalitetom življenja, negativnim kulturološkim utjecajima te energetsom krizom. Istovremeno se postavlja pitanje

---

³¹ Strategija razvoja 2019.- 2029.

zagađenosti zraka, vode, tla, buka, gužve i pojačano opterećenje prometne i komunalne infrastrukture kao i pitanje prekomjerne izgrađenosti sadržaja uz samu obalu što naposljetku rezultira nezadovoljstvom i migracijom lokalnog stanovništva.

Turizam Rivijere Crikvenice još uvijek karakterizira izrazita geografska koncentracija potražnje u uskom priobalnom pojasu, niska stopa iskorištenosti smještajnih kapaciteta te nedovoljno razvijena paleta proizvoda i usluga, uglavnom fokusirana na odmor „sunca i mora“ što ima za posljedicu i vrlo izraženu sezonalnost potražnje. Uz sve već rečeno poput nepovoljne demografske strukture, neodgovarajuće zbrinjavanje otpada, ugrožavanje vrijednih prirodnih staništa, strategije i razvojno planski dokumenti ukazuju i na još nekoliko ključnih problema:

- 1.) Proces litoralizacije, uz nedovoljno učinkovit mehanizam provedbe i kontrole provedbe prostorno-planskih rješenja.
- 2.) Nedovoljno razvijena infrastruktura (cestovna, pomorski promet, zračni promet, komunalna infrastruktura)
- 3.) Neplanski i nekoordinirani rast turizma
- 4.) Neučinkovito upravljanje pomorskim dobrom
- 5.) Neučinkovito upravljanje plažama
- 6.) Nedostatna i nedovoljna iskorištenost stručnih kapaciteta
- 7.) Neracionalno korištenje prostora koje ima tendenciju duž obalne konzumacije, prije svega s ciljem izgradnje za sekundarno stanovanje i za turizam
- 8.) Nelegalna gradnja u blizini mora
- 9.) Disperzija stambene izgradnje nije pratila komunalna infrastruktura, tako su pojedini dijelovi priobalnih destinacija ostali nepokriveni kanalizacijskom mrežom
- 10.) Kronični nedostatak parkirališta

Iako se, deklarativno, svi slažu da prostor treba zaštititi od prekomjernog i neprikladnog korištenja zagovarajući održivi razvoj, unatoč relativno strogim pravilima koja nalažu prostorni planovi, u stvarnosti se suočavamo s prekomjernom izgradnjom uglavnom neprilagođenoj lokalnoj tradiciji. Glavni problem vezan za nekontrolirani rast turizma u Crikvenici leži u izgradnji privatnih kuća za odmor ili radi ostvarivanja profita koja je u brojnim slučajevima i nelegalna. Često „divlja gradnja“ odvija se i na samoj obalnoj crti bilo izgradnjom jeftinih i arhitektonsko neprilagođenih objekata, bilo devastiranjem samog pomorskog dobra izgradnjom nelegalnih vezova ili kupališnih prostora. Taj segment gradnje odvijao se krajnje stihijski i uzurpirao je najvrednije atrakcijske resurse. Radi se o dobro poznatom fenomenu „apartmanizacije“ i „betonizacije“ obale koji je doveo do toga da ukupan smještajni kapacitet u privatnim kućama i stanovima daleko nadmašuje kapacitet turističke ponude kvalitetnijih smještajnih kapaciteta, npr. hotela.

S obzirom na značajne razlike između opterećenosti samih plaža i obale u cjelini, kao posebna vrsta pritiska na obalni prostor javlja se i čisto fizički kapacitet izgrađenosti u samoj obalnoj zoni. Mnogi dijelovi destinacije su preizgrađeni. Što je u jednu ruku pozitivno jer se povećavaju prihodi od poreza i komunalnih naknada, u drugu ruku kronični nedostatak prostora poskupljuje stanovanje u obalnom pojasu te i trajno devastira prostor u njegovom izvornom obliku. Ono što ukazuje na dugoročni trend neodrživosti jest prevelika koncentracija građevinskih područja u uskom obalnom području. Uspoređujući fizički prihvatni kapacitet plaže s već postojećim pritiskom kao kombinacijom stalnih stanovnika, turista i rezidencijalnih turista/stanovnika vidi se da je teoretski prihvatni kapacitet već uglavnom premašen.

Voda, zrak, more

Kvaliteta vode za piće i kvaliteta zraka na području cijele Crikveničke rivijere kontinuirano su ocjenjene izvrsnima. Mjerenja ukazuju da je kvaliteta mora za kupanje također izvrsna i dobra, iako je u neposrednom proteklom razdoblju dolazilo do povremenih kratkotrajnih onečišćenja mora uz zabranu kupanja na pojedinim mjernim mjestima.³²

Jedan od razloga visoke kakvoće mora također je to što more unutar rivijere Crikvenice zahvaća akvatorij Vinodolskoga kanala koji ulazi u red izrazito oligotrofnih mora s dobrim prozračivanjem što znači da ima veliku mogućnost samopročišćavanja. S obzirom na to da je obalni pojas Crikvenice izrazito turističko područje, bez većih industrijskih onečišćivača mora procesi samočišćenja u moru znatno su brži od dinamike opterećenja sanitarnim, tehnološkim i oborinskim otpadnim vodama koje potječu iz turističkih i stambenih naselja.³³

Prostor

Evidentna je degradacija obalnog prostora gdje je koncentrirana gotovo sva turistička aktivnost i koji danas u velikoj mjeri karakterizira visoka razina apartmanizacije. Određeni napušteni i/ili zapušteni objekti i lokacije dodatno nagđuju prostor (npr. hotel Miramare, kino Jadran, hotel Eden, hotel Ivančica, potez autobusni kolodvor-tržnica, potez 'komunalno-industrijske zone' uz Dubračinu u Crikvenici; hotel Slaven u Selcima; hotel San Marino, zgrada 'Kamensko' u središtu Grižana).³⁴

Plaže

Jedan od osnovnih resursa crikveničke rivijere su plaže. Visoka opterećenost pretežito uskog plažnog prostora, posebice u naseljima, na što ukazuju podaci o raspoloživom prostoru po kupaću koji iznosi 1,8 m² na području Grada Crikvenice, što je ispod prihvatljivog minimalnog standarda za javne plaže. Svijest o potrebi uređenja plaža jača i počinje se raditi na projektima uređenja obale i plaža (npr. završen potez Novi Vinodolski-Zagori)³⁵

Infrastruktura

Promet

Zračna luka u proteklih nekoliko godina bilježi stalan rast prometa, uz planove njezinog daljnjeg unapređenja. Zračna luka povezana je s Crikvenicom redovnim javnim prijevozom. Prometna povezanost unutar Rivijere sporadično je rješavana, pri čemu su lokalni City Bus i City Boat uvedeni na području Crikvenice pozitivna rješenja. Lokalne prometnice većinom su građene uz more što ograničava valorizaciju obale za plaže, šetnice i staze.

S druge strane, promet u mirovanju predstavlja izazov diljem Rivijere, broj uređenih parkirnih mjesta je nedostatan, posebno tijekom turističke sezone. Također, tijekom ljetne sezone zbog visokog priljeva gostiju u danima vikenda naselja Selce, Crikvenica, Dramalj i Jadranovo suočavaju se s poteškoćama i otežanim funkcioniranjem. Središte grada, pješački prijelazi, plaže i parkovi preopterećeni su velikim brojem ljudi, javne službe zadužene za funkcioniranje sustava uza sve napore ne mogu kvalitetno

---

³² Strategija razvoja 2019.- 2029., str. 7

³³ Denona Bogović N., 2015. Strategija gospodarskog razvitka Grada Crikvenice, Ekonomski Fakultet u Rijeci, str. 34

³⁴ Strategija razvoja 2019.- 2029., str. 7

³⁵ Ibidem

obavljati svoje poslove što stvara nezadovoljstvo kod turista i stanovnika grada. Iz tog razloga, 2018. godine donesena je odluka o „zaustavljanju i parkiranju turističkih autobusa na području rivijere Crikvenice" koja ima za cilj ograničiti i smanjiti broj ulazaka u rivijeru autobusnih prijevoznika tijekom najfrekventnijih dana, u periodu od 15.06. do 15.09.2018.

Vodopostava

Rivijera se opskrbljuje pitkom vodom iz izvora Novljanska Žrnovnica. Voda je izvrsne kvalitete. Izdašnost izvora veća je od količine crpljenja te se vodni resursi procjenjuju dostatnima u predviđivom razdoblju. Vodopostavni sustav kontinuirano se unapređuje.³⁶

Elektroopostava

Sva područja Rivijere uključena su u elektroopostavnu mrežu. Postojeći sustav zadovoljava vršna ljetna opterećenja te se raspolaže s dovoljno rezervnog kapaciteta za predviđive buduće potrebe. Obnovljivi izvori energije nisu za sada značajnije uključeni u sustav.³⁷

Telekomunikacije

Postojeća TK mreža kapacitetom i kvalitetom zadovoljava postojeću izgrađenost naselja. Prijelaz na optički sustav neće zahtijevati dodatne građevinske zahvate. U mjestima su osigurane besplatne WiFi točke.³⁸

Otpad

Zbrinjavanje komunalnog otpada organizirano je za sva domaćinstva i gospodarske subjekte na Rivijeri te uključuje sakupljanje, odlaganje, pretovar i odvoz otpada u ŽCGO Marišćina (Rijeka). Bivše odlagalište Duplje u završnim je fazama sanacije. Radi se na unapređenjima u razdvajanju i smanjenju količina otpada kako bi se u planiranim rokovima dostigli ciljevi nacionalnog plana gospodarenja otpadom usklađenog s EU direktivama.³⁹

Odvodnja

Sustav odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda samo je djelomično izgrađen. Na javnu mrežu priključeno je Selce (95% objekata), veći dijelovi naselja Dramalj, Crikvenica, Novi Vinodolski i Klenovica (oko 60%-65%) dok ostala naselja nemaju organiziranu javnu odvodnju. Sustav se kontinuirano širi i unapređuje.⁴⁰

---

³⁶ Ibidem

³⁷ Ibidem

³⁸ Ibidem

³⁹ Ibidem

⁴⁰ Ibidem

7. ZAKLJUČAK

Crikvenica je smještena u Kvarnerskom zaljevu Jadranskog mora. 36 je kilometara udaljena od Rijeke, središta Primorsko-goranske županije, u čijem se sastavu i nalazi. Prostire se na oko 28 četvornih kilometara u priobalnom pojasu, oko 15 km dugom i oko 2 km širokom. Povoljan smještaj Crikvenice i zaštićenost od jakih vjetrova, i to sa sjevera zahvaljujući obroncima planine Kapele, a s juga otoku Krku, uvjetuju blagu mediteransku klimu. Crikvenica se odlikuje i velikim brojem sunčanih sati, godišnje oko 2500.

Svojim brojnim prirodnim i antropogenim turističkim resursima rivijera Crikvenica dugi niz godina privlači velik broj turista i danas se smatra turistički vrlo razvijenom destinacijom. Broj dolazaka i noćenja turista na području rivijere Crikvenice iz godine u godinu neprekidno raste.

Jedan od osnovnih turističkih resursa crikveničke rivijere su plaže. Na području rivijere Crikvenice prijavljeno je ukupno 31 plaža. Karakterizira ih visoka kvaliteta i čistoća morske vode, sigurnost na plažama i u moru (spasilačka služba na plaži i plutače u moru), opremljenost plaža dodatnim sadržajima kao što su sadržaj za malu djecu (park, tobogan, vrtuljak, ljuljačke), sportski sadržaj (mali nogomet, odbojka na pijesku, pedaline) te mogućnost najma ležaljki i suncobrana. S druge strane, najistaknutije slabosti crikveničkih plaža su definitivno prenapučenost te nezadovoljavajući sanitarno-higijenski uvjeti. Raspoloživi prostor po kupaću na području rivijere Crikvenice iznosi 1,8 m².

Turizam u Crikvenici razvija se bez sustavnog pristupa, i ne planski zbog čega se ova turistička destinacija suočava problemima poput zbrinjavanja povećanih količina otpada, pročišćavanja otpadnih voda, prometnih gužvi, prekomjernom izgradnjom, opterećenjem infrastrukture, nezadovoljstvom lokalnog stanovništva kvalitetom življenja, negativnim kulturološkim utjecajima te energetsom krizom. Također dolazi i do zagađenosti zraka, vode, tla, buke, gužve i pojačanog opterećenja prometne i komunalne infrastrukture. Velik problem predstavlja i prekomjerna izgrađenost sadržaja uz samu obalu što naposljetku rezultira nezadovoljstvom i migracijom lokalnog stanovništva. Broj stanovnika u 2011. godini manji je za 226 u odnosu na 2001. godinu. Također, zbog niske stope iskorištenosti smještajnih kapaciteta, nedovoljno razvijene palete proizvoda i usluga, te stavljanje u fokus „sunce i more“ kao razlog za dolazak na odmor u ovu destinaciju dolazi do vrlo izražene sezonalnosti turističke potražnje.

Ipak, akcijskim planom za unaprjeđenje turizma u Crikvenici radi se na saniranju postojećih problema.

Dugoročno održiv razvoj turizma Crikveničke rivijere u vrlo velikoj je mjeri uvjetovan organizacijskom strukturom i strateškim uporištima koji podržavaju upravljanje destinacijom te ga također određuju i razvojni projekti koji su već u toku.

POPIS LITERATURE

1. Bilen M., *Turizam i okoliš*, naklada Mikrorad, Zagreb, 2008. g.
2. Birkić, D., Primužak, A., Rožanković, V.,: Uloga i značaj održivog upravljanja plažama u priobalnim turističkim destinacijama, 5. međunarodna konferencija Inovacije, tehnologije, edukacija i menadžment Zbornik radova 5. međunarodne konferencije Inovacije, tehnologije, edukacija i menadžment Čakovec : Međimursko veleučilište u Čakovcu , Prethodno priopćenje; UDK: 725.753:338.48; ISSN: 2584-7562, Sv. Martin na Muri, Hrvatska, 04.04.-05.04.2018
3. Denona Bogović N., 2015. Strategija gospodarskog razvitka Grada Crikvenice, Ekonomski Fakultet u Rijeci
4. Grižinić J., *Međunarodni turizam*, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli Fakultet ekonomije i turizma „Dr. Mijo Mirković“ Pula, 2014.g.
5. Bačun, D., Matešić, M., Omazić, M.A., (2012.), „*Leksikon održivog razvoja*“, Zagreb, Hrvatski poslovni savjet za održivi razvoj
6. Hitrec, T., (2002.), „Održivi turizam i okoliš u žiži interesa Vijeća Europe“, Turizam, No.2
7. Strategija razvoja 2019.- 2029.
8. Crikvenica Održivi turistički razvoj PDF (19.04.20.)
9. Institut za turizam (2019.), TOMAS trendovi – stavovi i potrošnja turista u Hrvatskoj, Institut za turizam, Zagreb
10. Regionalni program uređenja i upravljanja morskim plažama na području Primorsko –goranske županije, 2015, <https://www2.pgz.hr/doc/dokumenti/2018/03-Regionalni-program-uredjenja-i-upravljanja-morskim-plazama-PGZ.pdf>
11. Rivieracrikvenica <http://www.rivieracrikvenica.com/> 09.10.19.
12. zavod.pgz.hr <https://zavod.pgz.hr/> 08.10.19.
13. jadrancrikvenica <https://www.jadrancrikvenica.hr> 09.10.19.
14. topdestinacije <http://www.topdestinacije.hr> 09.10.19.
15. mgc <https://www.mgc.hr> 09.10.19.
16. rijeka2020 <https://www.rijeka2020.eu> 09.10.19.
17. apartmanija.hr <https://www.apartmanija.hr>
18. jadranc-holiday.com www.jadranc-holiday.com 09.10.19.
19. knjiznica.hr <https://www.knjiznica.hr> 09.10.19.
20. UNWTO.org <http://sdt.unwto.org> 09.10.19.
21. odraz.hr <http://odraz.hr> 09.10.19.
22. hrbackpacker.com <http://www.hrbackpacker.com/> 09.10.19.
23. odrzivi.turizam.hr <http://odrzivi.turizam.hr/> 29.02.20.
24. CROSBİ <https://www.bib.irb.hr/178085> (18.04.2020.)

POPIS TABLICA

Tablica 1: Popis stanovništva 2001., 2011.	21
Tablica 2: Broj smještajnih jedinica i ležajeva po vrsti objekta za 2018. godinu.....	23
Tablica 3.: Ekonomski pokazatelji turističkog značenja.....	25
Tablica 4.: Plažni resursi Crikvenice.....	26
Tablica 4.: Broj dolazaka i noćenja po godinama na području Crikvenice.....	27

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1: Kretanje broja stanovnika u Crikvenici u razdoblju od 2001. do 2011. godine.....	22
Grafikon 2: Udio postelja po vrsti smještajnih objekata u 2018. godini	23
Grafikon 3: Udio noćenja u % prema vrsti smještaja.....	24
Grafikon 4: Prosječna duljina boravka gostiju po vrsti smještaja u 2018. godini	24
Grafikon 5: Dinamika turističkog prometa po mjesecima 1.1.-31.12. 2018.....	28

POPIS SLIKA

Slika 1: Crikvenica.....	13
Slika 2: Jama Vrtare male.....	14
Slika 3: Ljubavna cestica.....	15
Slika 4: Gradina Badanj.....	15
Slika 5: Kotor.....	16
Slika 6: Tribaljsko jezero.....	17
Slika 7: Arheološki lokalitet Lokvišće.....	18
Slika 8: Muzej grada Crikvenice.....	19
Slika 9: Gradska knjižnica Crikvenica.....	20
Slika 10: Gradska galerija Crikvenica.....	21
Slika 11: Aquarium.....	22
Slika 12: Crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije.....	23
Slika 13: Crkva Sv. Antuna Padovanskoga.....	23
Slika 14: Ruska pravoslavna crkva.....	23
Slika 15: Crkva Sv. Jelene.....	23

